

AKTINES

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● «Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ... Η ΔΟΛΕΡΗ» (Γ.Β.Μ.)	65
● Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ (1821-1830) (Βασ. Κ. Σταθάκη)	67
● ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (ποίημα Γ. Βερίτη)	70
● Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (Ε. Ν. Μόσχου)	71
● ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ (Νίκου 'Αρβανίτη)	78
● Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΜΑΣ (Σπύρου Χιόνη)	86
● ΤΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ; (ποίημα Στεφ. Μπολέτη)	89
● ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΠΟΙΑ ΣΧΕΣΙ; (Πανορμίτη)	90
● ΣΧΟΛΙΑ	91
● ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ	93
● ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. 'Επικοινωνίας τῆς Χ.Ε.Ε.)	94

ΕΤΟΣ 74οv

ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

ΑΡΙΘ. 719

ΕΥΡΩ 1,50

**Πρός τούς κ.κ. Συνδρομητάς
τῶν « Ἀκτίνων »**

Μέ τήν ἔναρξη τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στούς φίλους συνεργάτας-
συνδρομητάς μας, τήν ἀνάγκη νά ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τή συνδρομή
τους γιά τό ἔτος 2011.

Ἡ συνδρομή διά τό 2011 παραμένει ἡ ἴδια ἥτοι ΕΥΡΩ 15.

Παρακαλοῦμε διά τήν ἐγκαιρον καταβολήν τῆς συνδρομῆς ὥστε νά συνε-
χίζεται τακτικά καί ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν « Ἀκτίνων ».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2011

**Ἑσωτερικοῦ: ΕΥΡΩ 15 - Κύπρου: ΕΥΡΩ 20 -
Ἑξωτερικοῦ γενικῶς: ΕΥΡΩ 30**

Ἡ συνδρομή καταβάλλεται στά γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14),
Θεσσαλονίκης (Ἀγίας Σοφίας 41). Ἡμπορεῖ ἐπίσης νά ἀποστέλλεται
διά ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τό Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύ-
τση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταί μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν
συνδρομή τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, εἰς τούς
ἐθελοντάς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στίς πόλεις ὅπου ὑ-
πάρχουν.

Οἱ συνδρομηταί μας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν συν-
δρομή τους, εἰς τόν λογαριασμόν μέ μορφή I.B.A.N. γιά ἐμβάσματα
τῆς Eurobank μέ ἀριθμό: GR 1102602010000940100366081, ἢ νά
τήν ἀποστέλουν μέ τραπεζική ἐπιταγή εἰς διαταγήν τῆς «Χριστιανι-
κῆς Ἐνώσεως Ἀκτίνων».

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 74ον

ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

Ἀριθ. 719

«Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ... Η ΔΟΛΕΡΗ»

«Ἡ Διχόνοια πού βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερή,
καθενός χαμογελάει,
πάρ' το, λέγοντας, καί σύ».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Ἀθήνα, 8 Ὀκτωβρίου 1838. Οἱ φλόγες τοῦ Ἀγώνα ἔχουν σβήσει. Ἡ θέρμη του μένει ἀπείραχτη. Ἡ ἀνάμνησή του ζωντανή. Γιά τοὺς γενναίους πρωτεργάτες τοῦ ἐθνικοῦ ξεσηκωμοῦ ἡ ὥρα τοῦ ἀπολογισμοῦ: Τί πῆγε καί τί δέν πῆγε καλά. Διδάγματα ἀπό τό παρελθόν, μαθήματα γιά τό μέλλον. Οἱ λαοὶ πρέπει νά διδάσκωνται ἀπό τὰ λάθη, γιά νά μὴ τὰ ἐπαναλαμβάνουν. Ἡ ἱστορία δέν εἶναι μόνο «περασμένα μεγαλεῖα» ἢ μικρότητες. Εἶναι καὶ σχολεῖο πού διδάσκει. Δέν εἶναι μόνο παρελθόν. Εἶναι καὶ παρόν καὶ μέλλον. Γι' αὐτό καὶ πρέπει προσεκτικὰ νά τὴ μελετᾶμε. Ἐνα τέτοιο ἀπολογισμό ἔκανε καὶ ὁ θρυλικὸς Γέρος τοῦ Μωριά, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, τὴν ἡμέρα αὐτή, στὸν περίφημο λόγο του στὴν Πνύκα. Θὰ ἀξίζε καθημερινά, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄρχοντες καὶ λαός, νά

τόν θυμώμαστε. Ἡ ἀξία του εἶναι διαχρονική, πάντοτε ἐπίκαιρη, ἰδιαίτερα γιά τὴν Πατρίδα μας.

«Ὅταν ἀποφασίσουμε νά κάνουμε τὴν Ἐπανάσταση, δέν συλλογιστήκαμε οὔτε πόσοι εἴμαστε οὔτε πῶς δέν ἔχουμε ἄρματα οὔτε ὅτι οἱ Τοῦρκοι βαστοῦσαν τὰ κάστρα καὶ τίς πόλεις οὔτε κανένας φρόνιμος μᾶς εἶπε ποῦ πᾶτε ἐδῶ νά πολεμήσετε μέ σιταροκάραβα καὶ βατσέλα, ἀλλὰ ἔπρεπε σέ ὄλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας μας καὶ ὅλοι καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ προεστοὶ καὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ μορφωμένοι καὶ οἱ ἔμποροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὅλοι συμφωνήσαμε σ' αὐτό τό σκοπὸ καὶ κάναμε τὴν ἐπανάσταση.

»Στὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως εἴχαμε μεγάλη ὁμόνοια καὶ ὅλοι τρέχαμε σύμφωνα. Ὁ ἓνας πῆγε στὸν

πόλεμο, ό άδελφός του έφερνε ξύλα, ή γυναίκα του ζύμωνε, τό παιδί του κουβαλούσε ψωμί και μπαροντόβολα στό στρατόπεδο. Καί αν αυτή ή όμόνοια βαστούσε ακόμη δύο χρόνους, θέλαμε κυριεύσει και τή Θεσσαλία και τή Μακεδονία και ίσως φτάναμε και ως τήν Κωνσταντινούπολη. Τόσο τρομάξαμε τούς Τούρκους, όπου ακουγαν Έλληνα και έφευγαν χίλια μίλια μακριά. Έκατό Έλληνες έβαζαν πέντε χιλιάδες εμπρός και ένα καράβι μιá αρμάδα. Αλλά δεν έβάσταξε. Άρχισε ή διχόνοια και χάθηκε ή πρώτη προθυμία... Ίσως όλοι θέλαμε τό καλό, πλην καθένas κατά τή γνώμη του. Όταν προστάζουν πολλοί, ποτέ τό σπίτι δεν χτίζεται... Έξ αίτίας τής διχόνοιας μās έπεσε ή Τουρκιά πίσω μας πού κοντέψαμε νά χαθούμε...».

Μεγάλες αλήθειες μās υπογράμμισε ό Κολοκοτρώνης, ιδιαίτερα χρήσιμες για μās τούς Έλληνες. Έμείς πού μεγαλουργούμε, πού κάνουμε θαύματα ένωμένοι και μονοιασμένοι, αφήνουμε νά καταστραφούμε από τή διχονοία μας.

Ένωμένοι οί Έλληνες έκαναν τήν Ελλάδα, από τήν αρχαιότητα έως σήμερα, σεβαστή στους φίλους, φοβερή στους έχθρους. Έσωσαν τόν πολιτισμό από τήν έφοδο του βαρβαρισμού. Μιά χούφτα Έλληνες κατατρόπωσαν χιλιάδες πάνοπλους αντιπάλους. Λιοντάρια οί Έλληνες ένωμένοι. Καί όχι μόνο στό μακρινό παρελθόν. Χθές και σήμερα τό ίδιο. Η Πατρίδα μας δεν κινδύνευσε και δεν κινδυνεύει από τούς έξωτερικούς έχθρους. Κινδυνεύει από τούς έσωτερικούς, από έμās τούς ίδιους. Από τήν άσυνεννοησία μας, από τίς διχονοίες, ά-

πό τούς έγωισμούς μας. Πιό εύκολα θυσιάζουμε τή ζωή μας παρά τόν έγωισμό μας.

Έδω βρίσκεται και ή αίτία του κακού. Η θλιβερή αυτή κατάσταση δεν είναι παρά προέκταση τής καθημερινής μας ζωής. Πόσες φορές τό σπίτι μας, ή οικογένειά μας, ή γειτονιά μας, ή εργασία μας γίνονται πεδίο συγκρούσεων και μάχης! Πόσες φορές βρισκόμαστε σ' ένα κηρυγμένο ή ακήρυκτο πόλεμο στίς σχέσεις μας μέ τά άδέλφια μας, τούς συνεργάτες μας, τούς συνανθρώπους μας! Τί μās λένε όλα αυτά; Άν κοιτάξουμε βαθιά θά δούμε ζωντανό τόν έγωισμό, τήν έγωπάθειά μας. Αυτή μās κάνει νά θεωρούμε τόν έαυτό μας μοναδική αυθεντία, άλάθητο, σάν τήν γνώμη μας δεν ύπάρχει άλλη πιό σωστή και όποιος τολμήση νά τήν άμφισβητήσει γίνεται αντίπαλος, έχθρός. Η επιθυμία τής φιλαρχίας, τής έξουσίας, τής εκδικήσεως, προκαλούν τίς διχονοίες, τίς φιλονεικίες και προετοιμάζουν τίς μεταξύ μας συγκρούσεις.

Μας τό υπενθύμισε πρόσφατα μέ τήν όμιλία του και ό Πρόεδρος τών Η.Π.Α. Μπαράκ Όμπάμα στήν Τουσόν τής Άριζόνας για τά έξι θύματα τής δολοφονικής επιθέσεως. «Σέ μιá εποχή κατά τήν όποία ή συζήτηση έχει πολωθεί, ό διάλογος έχει γίνει λογομαχία, σέ μιá εποχή κατά τήν όποία όλοι είμαστε έτοιμοι νά επιρριψουμε τό παίσιμα για όλα τά δεινά του κόσμου σέ εκείνους πού σκέφτονται διαφορετικά από έμās, είναι πολύ σημαντικό νά σταθούμε για μιá στιγμή και νά σιγουρευτούμε ότι μιλάμε ό ένας στόν άλλον μέ τρόπο πού έπουλώνει αντί νά πληγώνει».

Γ.Β.Μ.

Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ (1821-1830)

Ἡ ἐλληνική ἐλευθερία δέν ξεπήδησε μονάχα ἀπό τὰ βουνά τὰ ἀνυπότακτα κάστρα τῆς κλεφτουργιάς, τὰ καταφύγια τοῦ ἀδοῦλωτου Ἑλλήνα ἀγωνιστῆ. Πρόβαλε ἀστραφτερή καί ἀπό τόν ἀφρό τῶν κυμάτων τῆς θάλασσας μέ τούς ἀγῶνες τῶν νησιωτῶν κυρίως ναυμάχων ἔναντι ἑνός πανίσχυρου πολεμικοῦ στόλου τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄν θελήσει κανεῖς νά γράψει τήν ἱστορία τῆς ἐθνεγερσίας τοῦ 1821 ὄχι μέ τήν χρονολογική τους σειρὰ τῶν περιστατικῶν, ἀλλά μέ τήν ἐσώτερη ἔννοια, τήν συμβολή τους καί τήν ἀξία τους θά ἔπρεπε νά ξεκινήσει πρῶτα ἀπό τήν θάλασσα. Αὐτή κατέχει τὰ μυστικά τοῦ μοναδικοῦ θριάμβου ἑνός μικροῦ λαοῦ κατά τοῦ τεράστιου κράτους τῶν ὀθωμανῶν κατακτητῶν.

Ἡ θάλασσα σέ ὅλους τούς ἀγῶνες εἰρηνικούς καί πολεμικούς ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς ἀπό τούς πανάρχαιους χρόνους μέχρι τῶν ἡμερῶν μας εἶχε ρόλον πρωταρχικόν. Καρχηδόνιοι καί Ἑλληνες, Ρωμαῖοι, Φοίνικες. Ἰσπανοί, Πορτογάλοι, Ὁλλανδοί, Γάλλοι καί Βρεταννοί μέ τήν δύναμη τῶν πολεμικῶν των στόλων ἐθεμελίωσαν τήν κρατική των ἰσχύν καί κυριαρ-

χία. Οἱ μεγάλες ναυτικές συγκρούσεις ὑπῆρξαν γεγονότα καταλυτικά στήν ἱστορία τῶν λαῶν. Μία καί μοναδική ναυμαχία ἔκρινε πολλές φορές ἕναν πόλεμο καί τήν τύχη ὀλοκλήρου λαοῦ.

Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε τίς ναυμαχίες τῆς Σαλαμίνας τοῦ Ἀκτίου, τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Ναυαρίνου ἐκεῖνες τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, οἱ ὁποῖες ἀποτελέσαν σταθμούς ἱστορικούς στήν μακραίωνη ἱστορία τῆς φυλῆς μας. Καί μή μᾶς διαφεύγει ὅτι ἡ Ἑλλάδα παρουσιάζει τοῦτο τό μοναδικόν στήν γεωγραφική της μορφή. Ἡ ξηρά δέν ἔχει καμμία ἀναλογία μέ τήν θαλασσία περίμετρόν της. Ἡ ξηρά της ὡς ἔκταση εἶναι μικρότερη ἐκείνης τῆς Πορτογαλίας. Τά ἀκρογιάλια της ὁμῶς εἶναι μεγαλύτερα σέ μήκος ἐκείνων τῆς Ἰσπανίας.

* * *

Τό κύριον, τό θεμελιακό στρατηγικό πρόβλημα κατά τήν διάρκεια τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα τοῦ 1821 ἦταν ὁ ἐλεγχος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἡ Ρούμελη, ὁ Μωριάς, τὰ νησιά πούμποροῦσαν νά σηκώσουν ἄρματα κατὰ τῶν Τούρκων εἶχαν δέν εἶχαν τότε

έννεακόσιες χιλιάδες ψυχές. Τί πολεμική δύναμη θά μπορούσε νά προκύψει από αυτά τά μέρη; Καί πώς θά τήν εφόπλιζαν; Μέ ποιά οίκονομικά μέσα; Μέ τί πολεμοφόδια, μέ τί κανόνια; 'Ο σουλτάνος μπορούσε νά παρατάξει δύναμη κυριολεκτικῶς πολλαπλάσια. "Αν εἶχε τήν εὐκολία νά τήν συγκεντρώσει, νά τήν ὀργανώσει καί νά τήν μεταφέρει στίς ἐμπόλεμες ἐστίες τό ἀπελευθερωτικό κίνημα θά ξεψυχούσε στή γένεσή του. Γιά νά μή μπορέσει νά τό κάνει αὐτό ὁ Τοῦρκος, ἔπρεπε οἱ Ἕλληνες νά εἶναι κύριοι τῆς θάλασσας. Γιά νά μήν ἀφῆσουν στήν Τουρκία τόν θαλάσσιον δρόμο, ἀλλά ἐκείνους τοὺς ἀργούς καί δύσκολους δρόμους τῆς στεριᾶς. Καί νά δώσουν ἔτσι τόν χρόνον στήν ἐπαναστατική δύναμη νά συγκεντρωθεῖ, νά συνταχθεῖ, νά ἐφοδιασθεῖ, νά πάρει τόν ἀέρα τῶν Τούρκων νά τοὺς ἀποκλείσει στά κάστρα τους καί παρ' ὅλο πού εἶναι τά περισσότερα παραθαλάσσια, νά μή μπορέσει ἡ τουρκική ἀρμάδα νά τοὺς δώσει τροφή καί ὅποιαδήποτε ἄλλη βοήθεια καί νά ἀναγκασθοῦν ἔτσι νά παραδοθοῦν, νά φέρει μέ ἄλλα λόγια μιὰ τεχνητὴ ἰσορροπία ἀνάμεσα στίς ἀντιμέτωπες δυνάμεις.

"Αν καί εἶχε ἡ Τουρκία τήν ὑπεροχή τοῦ ὄγκου, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μέσων, τοῦ πλοῦτου, κατέστη ἀμφίβολη στήν ἐνεργοποίηση ἀπὸ τίς δυσκολίες καί νά τήν ἀξιοποιήσει. Καί, ὅτι ἔλειπε στοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τόν ἀρι-

θμό, τόν ὄγκο, τά μέσα, νά τό κερδίσουν σέ χρόνο, σέ κάποια ἄνεση στίς ἐνέργειές τους, σέ θάρρος.

Πῶς ὁμως μέ τά λίγα καί ἐμπορικά καράβια τῶν νησιῶν μας θά μπορούσαν νά καταβάλλουν στόλους μεγάλους καί τρομεροὺς τούρκικους καί αἰγυπτιακοὺς ἀπὸ λαοὺς θαλασσινοὺς, ὅπως οἱ Ἀλγερινοὶ καί ἄλλοι παράλιοι τῆς Ἀνατολῆς, πού γιά νά συντριβοῦν ὕστερα ἀπαιτήθηκε νά παραταχθοῦν σέ ἓνα λιμάνι, στό Ναυαρίνο, ὅλοι οἱ κυριώτεροι πολεμικοὶ στόλοι τῆς Εὐρώπης. Μέ τήν μεγαλῦτερη περίσκεψη ἀντίκρυζαν στήν ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνα τό φοβερό αὐτό πρόβλημα οἱ ἐνδοξοὶ ναυμάχοι τοῦ 1821.

* * *

Ἀπὸ τό σύνολον τῶν ἐλληνικῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους τά πλέον ὀνομαστά γιά τήν συμμετοχὴ τους στόν ἀπελευθερωτικόν ἀγῶνα ἦσαν τρία: Ὑδρα, Σπέτσες καί Ψαρά. Τά νησιά αὐτά εἶχαν ἀναπτύξει στίς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ ΙΗ' αἰῶνα σημαντικόν ἀριθμόν ἐμπορικῶν πλοίων, τά ὅποια ἔπλεαν ἀπὸ τόν Εὐξείνιον Πόντο μέχρι καί τήν δυτικὴ Μεσόγειον Θάλασσα. Τά καράβια αὐτά ἔφεραν ρωσικὴ σημαία, δικαίωμα τό ὅποion ἀπέρρεε ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ μεταξύ Ρωσίας καί Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας.

Τά ἐν λόγω πλοῖα ἦσαν ἱστιοφόρα κατάλληλα γιά τήν μεταφορὰ σιτη-

ρῶν, 150 τόν ἀριθμόν ψαριανά, 180 ὑδραίτικα καί σέ ἀναλόγους ἀριθμούς καί τά σπετσιώτικα. Ἐξ ἄλλου οἱ καπεταναῖοι τῶν ἐλληνικῶν αὐτῶν ἐμπορικῶν πλοίων εἶχαν τήν τόλμη νά ἀψηφήσουν τόν ἀποκλεισμό τῶν παραλίων τῆς μεσογειακῆς νότιας Γαλλίας ἀπό τόν στόλον τοῦ Νέλσονα στήν διάρκεια τῶν ναπολεοντίων πολέμων προκειμένου νά εἰσαγάγουν τρόφιμα καί ἄλλα ἐφόδια μέ ἀποτελεσματικά νά ἀποκτήσουν μέγα πλοῦτον. Ἐξ ἄλλου μέ τό ἐπιχείρημα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς πειρατείας ἀπέσπασαν τήν ἄδεια τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν γιά τόν ἐξοπλισμό τῶν πλοίων των μέ κανόνια, τά ὅποια μελλοντικά, στήν διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως, ἐχρησιμοποιήθησαν στίς συγκρούσεις μέ τόν ὀθωμανικό στόλον.

Ἡ συμμετοχή τῶν Σπετσιωτῶν εἶχε τά γνωστά ἐντυπωσιακά ἀποτελέσματα, τά ὅποια στάθηκαν ἀποφασιστικῆς σημασίας γιά τήν πορεία τοῦ ἀγῶνα, ὅπως ὁ ναυτικός ἀποκλεισμός τῶν φρουρῶν τῆς Μονεμβασίας καί τοῦ Ναυπλίου.

Μέ τήν ἐξέγερση τῶν Ψαριανῶν καί τῶν Ὑδραιῶν οἱ στόλοι των κατεναυμάχησαν τόν τουρκικό στόλο στήν Ἰα, στήν Σάμο, στόν Γέροντα, στή Μήλο, στήν Κίμωλο, στή Μάνη, στό Μεσολόγγι. Συμμετεῖχαν ἐπίσης στήν ἄμυνα τῶν ἐλληνικῶν θέσεων καί σέ ἐπιθέσεις τουρκικῶν ὀρμητηρίων στήν ξηρά.

Ἄν καί ἡ κατά μέτωπον ἀντιπαράθεση τῶν ἐλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων μέ τόν ὀθωμανικόν στόλον, λόγω τῆς πολύ μεγάλης διαφορᾶς σέ ἀριθμούς καί μεγέθη τῶν ἀντιπάλων σκαφῶν δέν ἦταν σκόπιμη, οἱ Ἕλληνες ἐχρησιμοποίησαν λίαν ἐπιτυχῶς τήν μέθοδον τῶν πυρπολικῶν, προκειμένου νά καταστρέφουν μεγάλες μονάδες τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Κορυφαῖο ἐπίτευγμα τοῦ εἶδους αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα ὑπῆρξε ἡ πυρπόληση τῆς ναυαρχίδας τοῦ τουρκικοῦ στόλου στό λιμάνι τῆς Ἐρεσσῶς ἀπό τόν Κωνσταντῖνον Κανάρη. Τό γεγονός αὐτό ὑπῆρξε ἡ ἀρχή καί ἄλλων παρομοίων κατορθωμάτων καί ἀπό ἄλλους πυρπολητές μέ συνέπεια νά γίνουν τά πυρπολικά ὁ φόβος καί ὁ τρόμος τοῦ Καπουδάν Πασᾶ.

* * *

Ἐν κατακλείδι ἡ ἀπαρχή τοῦ ἐπιτυχοῦς τέλους τῆς ἐθνεγερσίας τοῦ 1821 κρίθηκε στήν θάλασσα, ὅταν ἡ πολιτική τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας, εἶχεν μεταστραφεῖ εὐνοϊκά ὑπέρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων ὅταν οἱ ἐνωμένοι πολεμικοί στόλοι τῆς Ἀγγλίας (ναύαρχος Κόδριγκτον), Γαλλίας (Δεριγνύ), Ρωσίας (Χέυδεν), κατέστρεψαν τόν τουρκοαιγυπτιακό στόλον στίς 8/20 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1827. Χρειάσθηκαν στήν συνέχεια καί ἄλλοι ἄγῶνες στήν ξηρά μέ τήν συμμετοχή καί ξένων ἐθελοντικῶν σωμάτων γιά τήν ἐκκαθάριση τῶν ὑπολειμμάτων

τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ στήν Πελοπόννησο (ἐκστρατεία τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μαιζόν), ἄλλες πολεμικές ἐνέργειες στήν Στερεά Ἑλλάδα, πού ἐνίσχυσαν τίς προθέσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας γιά τήν ἀναγνώριση τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας μέ τίς συνθηκές τοῦ Λονδίνου τοῦ ἔτους 1830 καί τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 1832.

Γιά τούς ἀγῶνες κατά θάλασσα τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τοῦ στόλου τοῦ Σουλτάνου ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Κόχραν ἔγραφε τόν Σεπτέμβριον τοῦ 1826 στόν Ἀνδρέα Μιαούλη: «Κύριε, τά ἔνδοξα κατορθώματα καί οἱ θυσίες ὑπέρ πατρίδος ἔκαμαν τό ὄνομά Σου γνωστό καί στά πλέον μακρυσμένα ἔθνη. Ὁ ἀγών τῆς Ἑλλάδος ἐστάθη τῷ ὄντι πολύ θαυμάσιος καί μάλιστα τῶν καραβιῶν σας τά ἄθλα

κατά τῶν μεγάλων πλοίων τοῦ στόλου τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἱστορία θέλει ἀναφέρει τίς πράξεις σας, ὅπως ἐκείνες τῶν μεγάλων προπατόρων σας καί θέλει τίς προβάλλει εἰς ἔπαινον καί εἰς μίμηση στούς ἀπογόνους σας».

Ἡ εὐχή αὐτή τοῦ Κόχραν εἶχε ἀνταπόκριση στόν ἐπόμενον εἰκοστόν αἰῶνα μέ τίς νικηφόρες ναυμαχίες τῆς Ἑλλης καί τῆς Λήμνου στήν διάρκεια τῶν Βαλκανικῶν πολέμων (1912-1913) γιά τήν κυριαρχία τῶν Ἑλλήνων στό Αἰγαῖον πέλαγος καί τήν ὀλοκλήρωση τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπό τοὺς Τούρκους τῶν νησιῶν στό ἀνατολικόν τμήμα αὐτοῦ καί στήν συνέχεια κατά τήν ἐποποιΐα τοῦ κατά θάλασσα πολέμου στά χρόνια (1940-1945) κατά τόν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον.

ΒΑΣ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Χύνε, ὦ Λήθη, μάταια τό μαγικό νερό σου,
τήν καταλύτρα τέχνη σου καί δύναμη θυμήσου,
κι ἄδειασε κι ὥς τήν ὕστερη σταλιά τή λήκυθό σου.
ὦ! τώρα θάβγῃ ἀνώφελη, ὦ Λήθη, ἡ δύναμή σου.
Ἐκείνων τά ὀνόματα τά πῆρ' ἡ Ἀθανασία,
καί τάγραψε καί τάγλυφε σ' ἄφθαρτες στήλες, ὅπου
τίς ἔχει στήσει ἀνέγγιχτες κι ἀγνές ἡ φαντασία,
κι ὅπου δέ φτάνεις, μήτε σύ μήτε καί χέρι ἀνθρώπου.
Ἀσβηστα κι ἀπλησίαστα κι ἀπείραχτ' ἀπ' τό χρόνο
κι ἀπ' τό νερό σου, ὦ Λήθη, ἐσύ, θεά τῆς λησμονιάς,
ἰδανικό προσκύνημα τάγραψε τῶν αἰώνων.
Δέ λησμονιέτ' ὦ μάγισσα, ἡ τόση των θυσία,
ὅσο πού χτύπ' ἀκούονται ἐλληνικιάς καρδιάς·
θά νικηθῇς στό πάλεμα μέ τήν Ἀθανασία.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Α΄

Ἡ μεγάλη Ἑλληνική Ἐπανάσταση τοῦ 1821 δέν ξέσπασε ξαφνικά. Μπορεῖ νά μὴν ἦταν ὅλοι οἱ τότε ὑπεύθυνοι παράγοντες τοῦ ἔθνους σύμφωνοι (ὅπως ὁ Ἰω. Καποδίστριας, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄ καὶ ἄλλοι), γιὰ τὴν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως, ὡς πρὸς τὸ χρόνο, τὸν τόπο καὶ γενικά τὴν ὑπαρξη ἢ μὴ τῶν καταλλήλων προϋποθέσεων, μπορεῖ ἀκόμη νά μὴν ὑπῆρχε ἡ ἀπαιτούμενη πολεμική προπαρασκευή, γιὰ νά ἐπιχειρηθεῖ ὁ μεγάλος Ξεσηκωμός, μέ σοβαρές πιθανότητες ἐπιτυχίας, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ὑπῆρχε κάτι, πού εἶχε ἀρχίσει νά πραγματοποιεῖται πολλά χρόνια πρὶν ἀπ' τὴ μεγάλη ἔκρηξη. Κι αὐτό τὸ κάτι πού ἦταν ἀφάνταστα καὶ ἀνυπολόγιστα σημαντικό, ἦταν ἡ μεγάλη πνευματική προπαρασκευή τοῦ Ἀγώνα, τὸ ξύπνημα τῶν συνειδήσεων, ἡ ἀσταμάτητη παρότρυνση τοῦ ραγιά γιὰ νά ξεσηκωθεί, τὸ γαλβάνισμα τῆς ἀποφασιστικότητας τοῦ ἔθνους, ἡ συνειδητοποίηση τῆς μεγάλης ἐθνικῆς κληρονομιάς, πού σήκωνε στήν πλάτη του ὁ ἐπὶ τόσα καὶ τόσα χρόνια ὑπόδουλος καὶ ταπεινωμένος Ἕλληνας. Δέ θά ἦταν ὑπερβολή ἂν ἰσχυριζόμαστε ὅτι τὸ ἔθνος, σάν ἀπὸ ἐνστικτο, ἄρχισε νά προετοιμάζεται πνευματικά, πολλά χρόνια πρὶν ἀπ' τὴν μεγάλη Ἐξέγερση καὶ μάλιστα, θά μπο-

ροῦσε νά πεῖ κανεῖς, εὐθύς μετὰ τὴ μοιραία Μέρα τοῦ 1453, ὅταν κατέβηκε, ἄδηλο γιὰ πόσον καιρὸ, ἡ μεγάλη αὐλαία.

Μέσα στὴ συνείδηση τοῦ Ἕλληνα, ἀπὸ τότε φώλιασε ἡ ἰδέα τῆς ἐθνικῆς του ἀποκατάστασης. Ἀπὸ γενιά σὲ γενιά, ἐπαναλαμβανόταν ἓνας ἀνεπίσημος ὄρκος, πού εἶχε πάρει τὴ μορφὴ τοῦ τραγουδιοῦ (ὅπως μᾶς διασώθηκε σὲ ἀμύπητα δημοτικά τραγούδια), ἓνας ὄρκος πού ἐκδηλωνόταν μέσ στὴν ψυχὴ τοῦ ραγιά ὡς ἀμετάτρεπτη ἀπόφαση καὶ ὡς ἓνα ἀσίγαστο ἐθνικὸ πείσμα. Τέτοια τραγούδια στάλαζαν μέσ στὴν ψυχὴ τοῦ σκλαβωμένου Ἕλληνα, τὸ μπάλσαμο τῆς παρηγοριᾶς καὶ τῆς ἐλπίδας: «Πάλι μέ χρόνια μέ καιροῦς, πάλι δικὰ μας θᾶναι».

* * *

Ὁ Ὀθωμανικὸς ζυγὸς, πού στάθηκε γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος μιὰ φοβερὴ καὶ πικρὴ δοκιμασία, κράτησε τετρακόσια περίπου χρόνια. Ὁ εὐρύτατος ἐφαρμοζόμενος στοὺς ὑπόδουλους ἐξισλαμισμὸς, ὁ ἐξοντωτικὸς κεφαλαιὸς φόρος, (τὸ περίφημο χαράτσι), καὶ τὸ, μέ διατάσεις πραγματικῆς γενοκτονίας, ὅπως θά λέγαμε σήμερα, ἐφαρμοζόμενο παιδομάζωμα, ἦταν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, αὐτῆς τῆς μακρόχρονης δουλείας. Ἡ μόνη ἀχτίδα φωτός σ' αὐτὴ τὴ ζοφε-

ρήν εικόνα, ήταν ή διατήρηση του Οίκουμενικού Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη και ή παραχώρηση σ' αυτό όρισμένων προνομίων, πού έκαναν οι Όθωμανοί. Από κεϊ και πέρα αρχίζει ή μεγάλη προσφορά της Όρθόδοξης Έκκλησίας προς τό Έθνος. Αυτή αγκάλιασε τό ραγιά, αυτή τόν θέρμανε, τόν γαλούχησε, τόν έκανε νά κρατηθεϊ στά πόδια του και νά μήν τσακίσει ήθικά και του 'δωσε νά νοιώσει, σιγά-σιγά, ποιός ήταν κι από ποϋ κρατοϋσε ή καταγωγή του. Παράλληλα όμως μέ τά προνόμια πού είχε παραχωρήσει στην Έκκλησία ό κατακτητής, αυτή είχε τό δικαίωμα νά λύνει όλες τίς οίκογενειακοϋ και κληρονομικοϋ δικαίου διαφορές, πού παρουσιάζονταν ανάμεσα στους χριστιανούς, νά κανονίζει τά ζητήματα της παιδείας και νά εκπροσωπεί όλους τούς χριστιανούς της αυτοκρατορίας, ακόμα κι εκείνους πού δέν ήταν όρθόδοξοι. Άν κοντά σ' όλ' αυτά προσθέσουμε και την αυτοδιοίκηση πού παραχώρησαν οι Όθωμανοί, έχουμε τά πιό κύρια και καιρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιόδου της Τουρκοκρατίας.

Άλλά καθώς ή πνευματική και πολιτισμένη ύπεροχή του Έλληνα, απέναντι στον απολίτιστο και μισοβάρβαρον Όθωμανό ήταν όλοφάνερη, δέν άργησαν οι πιό μορφωμένοι και σπουδασμένοι άπ' τούς Έλληνες, πού πάρα πολλοί άπ' αυτούς είχαν σπουδάσει σέ μεγάλα πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα της Δύσης, νά παίρνουν θέσεις σημαντικές μέσα στη διάρκεια της τουρκικής κρατικής μηχανής, είτε ως διερμηνείς (δραγομά-

νοι) είτε ως δημόσιοι υπάλληλοι και γραμματικοί είτε τέλος ως γιατροί κ.λπ. Μ' αυτόν ακριβώς τόν τρόπο οι Έλληνες, είχαν καταφέρει νά επιβληθοϋν απέναντι στον κατακτητή, σιγά-σιγά όμως, καθώς όλόκληρες ελληνικές οίκογένειες, μέ βυζαντινή ή μη προέλευση, κατόρθωσαν νά διεισδύσουν σέ καιρίες θέσεις της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας (οί λεγόμενοι Φαναριώτες), άρχισαν νά επηρεάζουν την τουρκική δημόσια ζωή και νά ασκοϋν αποφασιστικήν επίδραση, τόσο στη διοίκηση όσο και σ' αυτήν ακόμα την έξωτερική πολιτική της αυτοκρατορίας.

Η ύπεροχή αυτή του ραγιά, άρχισε νά εκδηλώνεται και σ' άλλους τομείς, στην οίκονομική, κοινωνική και ευρύτερα πολιτιστική δραστηριότητα του υπόδουλου Έθνους. Έτσι οι σκλαβωμένοι Έλληνες, κάτω άπ' τή βαρειά σκιά του κατακτητή, απόχτησαν σιγά-σιγά μεγάλες περιουσίες, έγιναν έμποροι, μεγαλέμποροι και καραβοκύρηδες, πρᾶγμα πού μέ την πάροδο του χρόνου εξασφάλισε στό έθνος τά άναγκαϊα μέσα για νά κινηθεϊ, νά τυπώσει στό έξωτερικό τά απαραίτητα για την πνευματική του τροφοδοσία βιβλία, νά προμηθευτεϊ στά κρυφά όπλα και πολεμοφόδια, πού του ήταν απαραίτητα, όχι μονάχα για τόν τελικό μεγάλο σκοπό, αλλά και για τή στοιχειώδη υπεράσπισή του, απέναντι στις καθημερινές αυθαιρεσίες του τυράννου.

Στή Δύση από πολλά χρόνια πριν, είχαν δημιουργηθεϊ μεγάλα πνευματικά κέντρα μέ ζηλευτήν άκτινοβολία. Οι Έλληνες λόγιοι του Βυζαντίου

φεύγοντας μετά τήν Ἀλωση ἀπ' τήν πατρίδα τους, πῆραν μαζί τους κι ὀλάκερη τήν πνευματική προγονική κληρονομιά καί τή μεταφύτευαν στίς μεγάλες εὐρωπαϊκές πόλεις πού ἐγκαταστάθηκαν. Συναποκόμισαν μαζί τους ὅλους τούς παπύρους κι ἓνα σωρό χειρόγραφα, στά ὁποῖα ὑπομονετικοί καί ἀκούραστοι πνευματικοί ἐργάτες ἀπ' τά βυζαντινά χρόνια, εἶχαν ἀποθησαυρίσει τά ἀθάνατα πνευματικά δημιουργήματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἔτσι οἱ Ἕλληνες ὅπως λέει ἓνας ὀνομαστός Ἰταλός ποιητής καί ἐλληνιστής, ὁ Λεοπάρντι, ξανάγιναν οἱ πνευματικοί κηδεμόνες τῆς Εὐρώπης. Μέ πόσο τραγικό μεγαλεῖο ὁ Κωστής Παλαμᾶς στό «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», βάζει αὐτούς τούς ἴδιους τούς παπύρους νά μιλοῦν γιά τόν ξεριζωμό τους καί τή μεταφύτευσή τους στίς μεγάλες πολιτεῖες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Κι ἀπ' τούς πάπυρους ἐκείνους μιᾶ
ψυχή

θάρρεψα πῶς χύθη,
καί γρικήθηκ' ἓνας ὕμνος θριαμβευτής
κι ἀπ' τῶν τάφων ἔβγαινε τά βύθη:
«Θά διαβοῦμε καί στεριές καί πέλαγα
θά σταθοῦμε ὅπου τό πόδι δέ μπορεῖ
Τούρκου κανενός νά μᾶς πατήσῃ.
Ἀπό τήν πατρίδα μας διωγμένοι
καί σβησμένοι ἀπ' τήν Ἀνατολή
θ' ἀνατεῖλουμε στή Δύση.
Ὅπου πᾶμε, θάβρουμε πατρίδες
καί θά πλάσουμε, ἀπ' τό Βόσπορο
χαϊδευτά συνεβγαλμένοι ὡς τόν Ἀ-
δρία

θά φωλιάσουμε στή Βενετιά
θά ξαναριζώσουμε στή Ρώμη
θά μᾶς ἀγκαλιάσει ἡ Φλωρεντία.

Σ' αὐτά τά μεγάλα καί ὀνομαστά ἀπό τότε πνευματικά κέντρα τῆς δυτικῆς καί κεντρικῆς Εὐρώπης, στή Βιέννη, στή Βενετιά, στήν Πάντοβα, στή Φλωρεντία, στή Ρώμη ἢ στό Παρίσι, ὅπου σπούδαζαν πάμπολλοι Ἕλληνες φευγάτοι ἀπ' τήν τουρκοκρατούμενη πατρίδα τους, κατόρθωσαν ὄχι μόνο νά συντηροῦν ἁσθητή τήν πνευματική καί ἥρωική προγονική παράδοση, ἀλλά καί νά συγκρίνουν τόν τρόπο πού ζοῦσαν στήν πολιτισμένην Εὐρώπη, μέ τόν τρόπο πού ζοῦσε στήν πατρίδα του ὁ ραγιαῖς, ταπεινωμένος, ἐξουθενωμένος καί καταφρονεμένος, «ἐν ὄρεσι, καί σπηλαίοις καί ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς». Καί αὐτή ἡ σύγκριση τοῦ κέντριζε ἀκόμη περισσότερο τό φιλότιμο καί τόν ὀπλιζε μέ τήν ἀπόφαση, κάποια μέρα νά ξεσηκωθεί.

Ἔτσι ἄρχισε σιγά-σιγά, ἐνῶ στήν ἀρχή φάνταζε σάν ἓνα φευγαλέο ὄνειρο, νά συνειδητοποιεῖται ἠθικά καί ἱστορικά, ὡς ἀδήριτη ἀνάγκη, ἡ ἀποτίναξη τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ. Κι ἀκόμα ἄρχισε μέρα μέ τή μέρα καί χρόνο μέ τό χρόνο, νά ἐμπεδώνεται ἡ συναίσθηση, ὅτι ὁ Ἕλληνας κρατοῦσε στά χέρια του πολύ μεγάλη δύναμη. Ὅλ' αὐτά τά προνόμια τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πολιτιστική καί πνευματική ὑπεροχή, οἱ σπουδές στά μεγάλα κέντρα τῆς Εὐρώπης, ἡ ἀσταμάτητη πνευματική τροφοδοσία τοῦ ἔθνους, ἡ κυριαρχία στό ἐμπόριο καί στή θάλασσα, δέν ἦταν παρὰ τά μέσα πού θά ὀδηγοῦσαν μιᾶ μέρα στό ξεσήκωμα τοῦ ραγιαῖ. Κι ὅλ' αὐτά δέν ἦταν ἀκόμα παρὰ ἡ μεγάλη προετοιμασία

πού μεθοδικά καί ύπομονετικά, θά ἐξυπηρετοῦσε τή μεγάλην ὑπόθεση.

Ἄν θελήσουμε νά ἐντοπίσουμε τήν ἐξεταστική ματιά μας, στά τελευταῖα ἑκατό πρὶν ἀπ' τήν Ἐπανάσταση χρόνια, θά διαπιστώσουμε τήν ὑπαρξή ἑνός ἀληθινοῦ ὀργανισμοῦ, πού ὁδηγοῦσε μέ μαθηματικήν ἀκρίβεια στήν ἐξέγερση τῶν ραγιαδῶν. Ἰδιαίτερα ὁμῶς θά πρέπει νά τονίσει κανεῖς, τόν πνευματικόν ὀργανισμό πού σημειώθηκε τήν περίοδο ἐκεῖνη. Οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες, διασκορπισμένοι στά διάφορα πνευματικά κέντρα τῆς Δύσης, ὅπως εἶδαμε, δέν ἔπαυαν νά μεριμνοῦν γιά τήν πνευματική τροφοδοσία τοῦ σκλαβωμένου γένους. Γι' αὐτό καί στά πνευματικά κέντρα πού προαναφέραμε, συγκεντρώνονταν οἱ λογάδες καί οἱ σπουδασμένοι καί κατὰστρωναν τά σχέδιά τους γιά τήν ὀργάνωση τυπογραφείων, προκειμένου νά πετύχουν μέ τό κάθε λογῆς ἔντυπο, τόν πνευματικόν ἀνεφοδιασμό τοῦ ραγιαῖ. Βιβλία φιλοσοφικά, ἐγκυκλοπαιδικά, ἱστορικά, θρησκευτικά, ἀμέτρητα φυλλάδια καί προκηρύξεις, τυπώνονταν σέ μεγάλην ἔκταση. Ἔτσι ἡ Βενετιά, τό Τριέστι, ἡ Βιέννη κι ἀκόμα τό Ἰάσιο, ἡ Μοσχόπολη κι ἄλλες εὐρωπαϊκές πολιτεῖες, εἶχαν γίνῃ ἀληθινά κέντρα ἐξόρμησης γιά τό ξύπνημα τοῦ ραγιαῖ καί πνευματικῆς ἀκτινοβολίας. Ἀπό κεῖ ξεκινοῦσαν καί πρὸς τά κεῖ κατευθύνονταν ἄνθρωποι ἀκούραστοι καί φωτισμένοι, πού μέ ἀληθινό κίνδυνο τῆς ζωῆς τους καί ὑποφέροντας χίλιες δυό στερήσεις, ὀργωναν κυριολεχτικά τό

δουλωμένο γένος καί μέ τή φλογερή πίστη τους στήν ἐθνικήν ἀποκατάσταση, μέ τήν ἔμπνευση καί τήν ἀποφασιστικότητα πού τοὺς χαρακτήριζαν, ἔσπερναν μεθοδικά τό δέντρο τῆς ἐλευθερίας. Παράλληλα ὁμῶς ἡ καλύτερα κοντά σ' ὅλους αὐτοὺς, στέκονταν στό ἐσωτερικό, ὁ παπᾶς κι ὁ καλόγερος ἀλλά κι ὁ δάσκαλος —οἱ ταπεινοὶ διδάχοι τοῦ ἐλληνόπουλου τήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας— πού φρόντιζαν ὅπουδήποτε κι ἂν βρισκόνταν καί μ' ὅποιο βιβλίο κι ἂν εἶχαν στή διάθεσή τους —εἴτε ἦταν ἡ σύνοψη ἢ τό ψαλτήρι ἢ τό ὀχτώηχι, εἴτε ἡ ἀριθμητική ἢ ἡ λογική ἢ ὁ Ξενοφῶν ἢ ὁ Πλούταρχος— νά μάθουν γράμματα στά ἐλληνόπουλα. Ἀπό τέτοιους διδάχους, ἀπό τέτοιους ἐμπνευσμένους ἀποστολούς τῆς πνευματικῆς προπαρασκευῆς τοῦ Γένους, πού θά ὁδηγοῦσε μιά μέρα στό ξύπνημα τοῦ ραγιαῖ καί στό μεγάλο Σηκωμό, ξεπήδησαν οἱ φλογεροὶ καί ἀποφασιστικοὶ κήρυκες τῆς ἀνάστασης τοῦ ἔθνους. Εἴτε ἦταν ἱερωμένοι εἴτε ὄχι, στάθηκαν ἀληθινοὶ ἀπόστολοι καί μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρουμε μερικά ὀνόματα, πού ἔχουν πάρεϊ ἤδη μέσ στή συνείδησή μας τίς διαστάσεις ἑνός τίμιου ἐθνικοῦ συμβόλου, γιά νά μεταφερθοῦμε σ' αὐτή τή μαρτυρική ἀλλά παράλληλα καί τόσο ἀγιασμένη περίοδο τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑθνους μας. Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς, Μελέτιος Πηγᾶς καί Φραγκίσκος Σκοῦφος, Ἡλίας Μηνιάτης καί Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Ἀδαμάντιος Κοραῖς καί Εὐγένιος Βούλαρης, Νεόφυτος Δού-

κας, Παναγιώτης Κοδρικᾶς, Ἀνθιμος Γαζῆς καί τόσοι ἄλλοι.

* * *

Ὅταν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση, στήν ἀρχή στίς παραδουνάβιες ἡγεμονίες, μέ τόν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, καί λίγο ἀργότερα τό Μάρτη τοῦ 1821 στό Μωριά, γιά νά ἐπεκταθεῖ ἀργότερα στή Στερεά Ἑλλάδα καί στά Νησιά, οἱ ὑλικές δυνάμεις πού διέθετε τό ἔθνος ἦταν ἐντελῶς περιορισμένες. Σχεδόν ἀνύπαρκτες. Τά ὅπλα, τά βόλια, τά γιαταγάνια, ἡ μπαρούτη, ἀλλά καί τά πυρπολικά στή θάλασσα, πού εἶχαν στή διάθεσή τους οἱ ἐπαναστατημένοι Ἕλληνες, οὔτε πού μπορούσαν νά συγκριθοῦν μέ τά τεράστια ὑλικά μέσα πού εἶχε στή διάθεσή της μιᾶ μεγάλη δύναμη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως ἦταν ἡ Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία. Κι ἂν ἔρθουμε στό ἔμψυχο ὑλικό, βέβαια καμμιά σύγκριση δέ χωρεῖ ἀνάμεσα στίς στρατιές τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, τοῦ Χουρσίτ, τοῦ Δράμαλη ἢ τοῦ Ἱμπραήμ, μέ τίς ἐντελῶς περιορισμένες δυνάμεις, πού εἶχαν συγκροτήσει οἱ ἐπαναστατημένοι ραγιάδες. Ἄν μάλιστα κοντά σ' ὅλ' αὐτά, προσθέσουμε καί τήν πλήρη ἀντίθεση ἢ καλύτερα τήν ἀπόλυτη καί ἀπροκάλυπτην ἐχθρότητα τοῦ πανίσχυρου Μέττερνιχ καί τῆς Ἱερῆς Συμμαχίας, πού εἶχαν συμπήξει τρεῖς μεγάλες δυνάμεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (ἡ Ρωσία, ἡ Αὐστρία καί ἡ Πρωσία), ἐκδηλώνοντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο τήν ἀπόφασή τους, νά διατηρήσουν καί μέ κάθε τρόπο νά προστατέψουν τό Εὐρωπαϊκό STATUS QUO ὅπως εἶχε

διαμορφωθεῖ μετά τοὺς ναπολεόντειους πολέμους καί τῇ Συνθήκῃ τῆς Βιέννης τοῦ 1815 καί τήν ἀπόλυτην ἀντίθεσή τους, πρὸς κάθε εἶδος φιλελεύθερη τάση, πού ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται στήν Εὐρώπη, κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση πού ἄσκησε στοὺς ὑποδουλωμένους λαοὺς ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, τότε μόνο μπορεῖ νά καταλάβει κανεῖς, πόσες καί ποιές τεράστιες δυσχέρειες εἶχε ν' ἀντιμετωπίσει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Κι ἂν κοντά σ' ὅλ' αὐτά σημειώσουμε τίς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀντιθέσεις, καί διαφορὲς ἀπόψεων, τίς φιλοπρωτίες τίς ἰδιοτέλειες καί τοὺς ἐγωισμοὺς, ἐπάνω σέ τοῦτο ἢ σέ κείνο τό ζήτημα, πού ἔφτασαν πολλές φορὲς νά πάρουν τό χαρακτῆρα ἀληθινοῦ ἐμφύλιου πολέμου, μέ ἀποτέλεσμα νά κινδυνέψει ἡ ἐπανάσταση καί ν' ἀποτύχει ἡ μεγάλη προσπάθεια τοῦ Γένους, εὐκολα καταλαβαίνει κανεῖς ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς καί ἡ τελικὴ αἴσια ἔκβασή της, δέν ἦταν μόνο μιᾶ κοινὴ ἀνθρώπινη ὑπόθεση, ἀλλὰ κάτι ὑψηλό, πού δένεται σφιχτά μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γιατί στό τέλος-τέλος, μπορούμε ἂν θέλουμε νά ἐρμηνεύουμε τά ἱστορικά γεγονότα, ἀνάλογα καί μέ τῇ σκοπιᾷ ἀπ' τήν ὁποία βλέπει κανεῖς, μέσ' ἀπ' τό πρῆσμα τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου ἀλλὰ κάνοντας μιᾶ τέτοιαν ἐρμηνεία, σκοντάφτουμε στήν παρεμβολή καί ἄλλων παραγόντων διαμορφωτικῶν τῆς ἱστορίας, ὅπως εἶναι ὁ πνευματικός παράγοντας. Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης —μέ τήν «ἀγράμματη σοφία» του, ὅπως λέει σ' ἓναν ὠραῖο στίχο του ὁ Κ. Παλαμᾶς— συνήθιζε νά ἐπαναλαμβάνει συχνά, καθὼς μᾶς

τό διασώζει ή παράδοση του 'Αγώνα, για νά όπλίζει μέ θάρρος και άποφασιστικότητα τά παλληκάρια του: «Ο Θεός έχει βάλει τήν ύπογραφή του για τήν έλευθερία της 'Ελλάδος. Κι ένας Θεός δέν παίρνει ποτέ πίσω τήν ύπογραφή του».

Είπαμε και στην αρχή ότι όρισμένοι παράγοντες του 'Εθνους ήταν αντίθετοι στο νά έκραγεί τότε ή 'Επανάσταση. 'Αλλά ενώ για τούς ραγιαδες ή ιδέα του Σηκωμού είχε ώριμάσει και δέ μπορούσαν άλλο νά περιμένουν —άφοϋ άλλωστε είχε ολοκληρωθεί, όπως θά λέγαμε, ή πνευματική προπαρασκευή τους— για τούς πιο ψύχραιμους παρατηρητές, πού ζούσαν μάλιστα μακριά άπ' τόν έλληνικό χώρο, χωρίς καμιά στενώτερη έπαφή μέ τήν τουρκοκρατούμενην 'Ελλάδα και χωρίς άμεσην αντίληψη των συνθηκών πού επικρατούσαν σ' αυτήν, ή έκρηξη της 'Επανάστασης τήν έποχην εκείνη, μέ τίς έντελώς περιορισμένες υλικές δυνάμεις πού διέθετε, μέ τήν έλλειψη κάθε ούσιαστικής στρατιωτικής προπαρασκευής, προκειμένου ν' αντιμετωπιστεί ένας όργανωμένος τακτικός στρατός, όπως ήταν ο Τουρκικός και μέ τήν απόλυτην έχθρότητα της 'Ιερᾶς Συμμαχίας, θά ήταν μία πράξη βιαστική και ασύνετη, αλλά και παρακινδυνευμένη, για τήν έπιτυχία του τελικού σκοπού. Κι όμως, παρ' όλ' αυτά ή καλύτερα στο πείσμα όλων αυτών των συστάσεων, για ψυχραιμία και λογική, ο ραγιας έπαναστάτησε. 'Ο ποιητής 'Ανδρέας Κάλβος, πού ξεπετιέται «άμάργαρος» και «αυτάγγελτος» —για νά μεταχειριστώ ένα δικό του στίχο— μέσ' άπ' τίς φλόγες

του Μεγάλου 'Αγώνα, λέει κάπου, σέ μιάν άπ' τίς «'Οδές» του: «Θέλει άρετήν και τόλμην ή έλευθερία». Και οι ραγιαδες διέθεταν και τόλμη και άρετή, γι' αυτό και ξεσηκώθηκαν και πήραν τά όπλα, ό,τι μπορούσε τέλος πάντων νά διαθέσει ο καθένας, και μέ τή βοήθεια και τή συμπαράσταση της 'Εκκλησίας (πόσο χαρακτηριστικά εύγλωτο είναι τό γεγονός ό ό απαγχονισμός του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε' στάθηκε ο πρώτος και άμεσος αντίκτυπος της έπαναστάσεως στην Κωνσταντινούπολη), ποδοπατώντας τήν ψυχρή λογική, άδιαφορώντας για τήν άριθμητική και περιφρονώντας τίς συμβουλές των σοφών και των πολυδιαβασμένων, κέρδισαν, ύστερ' από άφάνταστες θυσίες και υπεράνθρωπες προσπάθειες, τήν έλευθερία τους, πού είναι και ή δική μας έθνική έλευθερία.

Αν δέ βρίσκονταν μερικές φλογερές και άδάμαστες ψυχές, αν δέν προηγούνταν ή θυσία του Ρήγα, αν δέν άποφαιζόταν τόσο «πρώωρα» κατά τούς «λογικούς», ή ίδρυση της Φιλικής 'Εταιρείας, αν δέν υπήρχε ο 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης και τά νεαρά βλαστάρια του 'Ιεροϋ Λόχου, άποφασισμένοι νά θυσιαστοϋν και νά πεθάνουν, αν δέν υπήρχαν ο Παλαιών Πατρών Γερμανός και ο 'Ανδρέας Λόντος, πού άποφάσισαν «βιαστικά» κι αυτοί, νά υψώσουν τή σημαία της 'Εθνεγερσίας, τό Μάρτη του 1821, αν έλειπαν οι Μανιάτες, πού άποφάσισαν νά σχηματίσουν ευθύς άμέσως, μέ τήν έναρξη του 'Αγώνα, τήν πρώτη έπαναστατική κυβέρνηση στην Καλαμάτα, αν δέν παρουσιαζόταν στο

προσκήνιο ο Δικαῖος Παπαφλέσσας, πού ἔσπειρε μέσ στήν ψυχή τῶν ραγιάδων, χωρίς καμμιά «σύνεση» καί τοῦτος, τόν ἐνθουσιασμό καί τήν ἀποφασιστικότητα ἀλλά καί τήν πεποίθηση ὅτι, δῆθεν, μόλις θάπαιρναν τά ὅπλα, κάποια μεγάλη δύναμη θά ξεσηκωνόταν κι αὐτή, γιά νά πολεμήσῃ στό πλευρό τους, —αὐτός ὁ «μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν» ὅπως τόσο πετυχημένα τῶν ἀποκαλεῖ ὁ Σπῦρος Μελάς— ἂν δέν παρουσιαζόταν πάνω στήν ὥρα του ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μέ τό δυνατό μυαλό καί τήν παράτολμη ἀποφασιστικότητά του, ἂν δέν ἀποφάσιζε νά θυσιάστει στήν Ἀλαμάνα ὁ Θανάσης Διάκος, ἂν ἔλειπαν στήν ὥρα τους ἕνας Ἀνδροῦτσος, ἕνας Μπότσαρης, ἕνας Καραϊσκάκης, ἕνα Μακρυγιάννης, κοντά σέ τόσους ἄλλους, ταπεινοί καί ἀποφασισμένοι ἐργάτες τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' «ἀσύνητοι» καί «βιαστικοί» στό νά ξεσηκωθοῦν, ἂν δέν ὑπῆρχε ἀκόμα ὁ Λόρδος Μπάυρον, ὁ ἔξω ἀπό κάθε λογική ρομαντικός καί ὄνειροπαρμένος, πού βρῆκε ἕνα ἄξιο καί ὑψηλό νόημα στή ζωή του μέ τήν Ἐπανάσταση, ἂν δέν ὑψωνόταν τό Μεσολόγγι, σύμβολο ἱε-

ροῦ χρέους καί «ἀσύνετης» θυσίας, πού καταύγασε μέ τή λάμψη του τήν Εὐρώπη ὀλάκερη, τότε ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση δέ θά γινόταν ἢ κι ἂν ἄρχιζε δέ θά πετύχαινε. Ἄν δέ γινόταν ἡ Ἐπανάσταση, τότε πού ἔγινε καί ὅπως ἔγινε, παρὰ τίς ἀφάνταστες ἐσωτερικές καί ἐξωτερικές δυσκολίες, πού εἶχε ν' ἀντιμετωπίσει, δέν ξέρω πότε ἄλλοτε θάχε ἔρθει ἡ ὥρα της.

Ὁ μέγας Σηκωμός τοῦ 1821 στάθηκε τό ἀποτέλεσμα μιᾶς μεγάλης καί ἀδιάκοπης πνευματικῆς καί ψυχικῆς προπαρασκευῆς τοῦ σκλαβωμένου Γένους, ἀλλά ἦρθε καί ὡς ἐκδήλωση βαθειᾶς πίστεως στίς ἀκατάβλητες πνευματικές δυνάμεις τοῦ ἔθνους, ὅπως προκύπτει ἀπό ἀμέτρητες προκηρύξεις καί ἄλλα ἐγγράφα καί ντοκουμέντα τοῦ Ἀγώνα, ὡς πράξη τόλμης καί ἀρετῆς, ὡς ἐγχείρημα «ἀσύνετο» γιά τοὺς «συννετούς» καί πέρα ἀπό κάθε λογική γιά τοὺς «λογικούς». Ἔτσι καί μόνον ἔτσι, ἐπιχειρήθηκε ἡ Ἐπανάσταση.

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΣ

(Συνεχίζεται)

ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ

«Πάλι μέ χρόνους μέ καιρούς,
πάλι δικά σας είναι».

Δημοτικό Τραγούδι

1. Προοίμιο

Πολλά έχουν γραφεί για τὰ τετρακόσια χρόνια τῆς σκλαβιάς τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, τὰ αἷτια πού τὴν ἔφεραν καὶ τίς ἐξεγέρσεις τῶν σκλαβωμένων νά τὴν ἀποτινάξουν, κυρίως ὅμως γιὰ τόν μεγάλο Ἀγώνα τοῦ Εἰκοσιένα. Τόμοι ὁλόκληροι ἔχουν γραφεῖ, βιβλιοθήκες! Καί θά συνεχίζουν νά γράφονται.

Τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς πῶς νά τὰ περιγράψεις, πῶς νά κλείσεις σέ κόλλες χαρτί τὰ δεινά πού ἔφεραν στό Γένος τῶν Ἑλλήνων! Καί κυρίως, τὰ αἷτια πού τὰ προκάλεσαν. Πῶς νά περιγράψεις τοὺς ἥρωικούς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ, ν' ἀποτινάξει τό ζυγό τῆς σκλαβιάς. Ζυγό βαρὺ, πού πότισε μ' ἄλικο αἷμα ἑλληνικό τὴ γῆ μας. Κι ἔσπειρε ὁλοῦθε τὰ κόκκαλα τὰ ἱερά τῶν Ἑλλήνων. Γιὰ νά φυτρώσουν καί νά βλαστήσουν τὴ λευτεριά τὴν ἀγλαόκαρπη, τὴ θεία!

Καί πῶς νά κρατήσεις τὴ νίκη γιὰ τὴ θεία ἐλευθερία στόν τόπο πού τὴ γέννησε, ὅταν οἱ ἐπίβουλοι εἶναι πολλοὶ καί δόλιοι! Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι, ὅταν χτίζανε τὴν Ἀκρόπολη, τό παγκόσμιο καύχημα, χτίσανε ναό στό ἔμ-

πα τῶν Προπυλαίων, δεξιά, στά τεῖχη, νά κλείσουν τὴ θεά Νίκη, ἄφτερη, νά μὴν φύγει ἀπὸ τὴν πόλη τους. Νά μείνει στήν Ἀθήνα. Κι ἐκεῖ νά προσκυνιέται.

Τετρακόσια μαῦρα χρόνια σκλαβιάς περάσανε ἀπὸ τότε πού τό θαῦμα τοῦ νεότερου κόσμου, ἡ Χριστιανικὴ Πολιτεία, πού τὴν εἶπανε Βυζαντινὴ Αυτοκρατορία, τραντάχτηκε σύγκορμη καί ἀποτίναξε τὴ σκλαβιά. Σεισμός μεγάλος γένηκε τότε, στά 1821, κι ἄνοιξε χάσμα μέγιστο καί ρούφηξε στόν πάτο τοὺς τυράννους, θά πεῖ ὁ Ψάλτης τῆς Ἐλευθερίας, ὁ Διονύσιος Σολωμός. Κι ὁ λαός θά σκαρώσει τραγούδια ἑλληνικά, νά τραγουδήσει τοὺς καημούς καί τοὺς πόθους γιὰ τό μεγάλο ἀγαθό, τὴν ἐλευθερία.

Τί εἶναι τοῦτα τὰ τραγούδια; Ἕνας ξένος πολυγραμματιζούμενος εἶπε: «Λέγοντες δημῶδη ἱστορικά τραγούδια, ἐννοοῦμεν ᾄσματα ἐκπηγάσαντα ἀμέσως ἐξ ἱστορικῶν γεγονότων ἢ περιστάσεων καί προορισμένα νά τραγουδοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ».

Σ' αὐτά τὰ τραγούδια θά βασιστεῖ τοῦτος ὁ λόγος, πού θά εἰπωθεῖ εὐθύς ἀμέσως.

2. Τό τέλος τῆς Χριστιανικῆς Πολιτείας

Ἦταν στά 1453, Μάης μήνας 29, ἡμέρα Τρίτη. Μετά ἀπό μακρόχρονο πόλεμο, πού ἔκανε ἡ Χριστιανική Πολιτεία μέ τούς γείτονές της, τούς ἐπίβουλους ἐχθρούς, βαρβάρους καί μοβόρους, ἀπό τά 1200 κι ἐδῶθε, ἡ Πόλη, ἡ Κωνσταντινούπολη, ἔπεσε στά χέρια τῶν ἐχθρῶν της. Ἐκεῖνη τή μέρα μαύρισε ὁ οὐρανός κι ὁ ἥλιος ἔκρυψε τίς ἀκτίνες του, νά μή φωτίζουν τίς σφαγές, τό αἷμα πού ἔτρεχε στούς δρόμους, τούς ἄρπαγες, πού ἄρπαζαν ἀκόμα καί πολύτιμα χειρόγραφα βιβλία. Τίς ὁμορφες ἀρχόντισσες, πού τίς ἔσερναν ἄλυσσοδεμένες νά τίς πουλήσουν σκλάβες στῆς Μπαρμπαριᾶς τά σκλαβοπάξαρα κι ἀλλοῦθε, ἢ στά χαρέμια τῶν Μωαμεθανῶν ἀξιωματούχων.

Ἡ Ἀγιά-Σοφιά, τό καύχημα τῆς Πόλης κι ὁλόκληρης τῆς Χριστιανοσύνης, ἦταν πιστούς γεμάτη. Μέ μάτια μουσκεμένα προσεύχονταν στόν Παντοδύναμο καί στήν ἀειπάρθενη Μάνα: «Σῶσον Κύριε τόν λαόν Σου...». Δῶσε τή νίκη στόν Αὐτοκράτορα, τόν ἀγκαθοστέφανο Κωνσταντῖνο, πού ἦρθε ἀπό τό Μωριά, ἀπό τῆς Παντάνασσας τό Δεσποτάτο, νά γίνει τό θεῖο σφάγιο στήν ἐξιλαστήρια θυσία γιά τήν Πατρίδα!...

Ἡ τελευταία λειτουργία στή Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, δέν πρόλαβε νά τελειώσει. Ἐνα δημοτικό τραγούδι μᾶς λέει ὅτι, τήν ὥρα πού οἱ χοροὶ ψέλνανε τό χερουβικό «κι ἀπ' τήν πολλή τήν ψαλμουδιά ἐσειόντανε οἱ κολόνες (...) φωνή τούς ἦρθε ἐξ οὐ-

ρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα: / «Πάψετε τό χερουβικό κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια/παπάδες πᾶρτε τά γιερά, καί σεῖς κεριά σβηστήτε/γιατί εἶναι θέλημα θεοῦ ἡ Πόλη νά τουρκεψεῖ».

Τό «θέλημα θεοῦ» ἐκφράζει τή μοιρολατρεία, πού κυριαρχοῦσε τότε, ἢ τή δίκαιη τρωγία γιά τίς ἀθλιότητες, σέ ὅλο τό δημόσιο καί ἰδιωτικό βίο, πού καταβασάνιζαν τήν Πόλη. Μὴν κι ἔπρεπε νά λουστεῖ στό αἷμα της ἡ Βασιλεύουσα, γιά νά καθαριστεῖ ἀπό κάθε ρύπο καί λέρα, φανερή καί κρυφή; Σήμερα, πού οἱ κάθε εἰδους ρύποι κατακλύζουν τήν ἀτμόσφαιρα, καταλαβαίνουμε τόν λόγο τοῦ ποιητῆ!...

3. Τό μέλλον τοῦ Ἑθνους

Ἡ μέριμνα γιά τό μέλλον τοῦ Ἑθνους εἶν' ἐντονή σέ ὅλες τίς ἱστορικές διακυμάνσεις του. Τώρα πού φεύγει ἓνας κόσμος ὁλόκληρος καί μιὰ χιλιόχρονη αὐτοκρατορία, τί θέ νά ῥθει στή θέση τους; Καί ποιὰ στοιχεῖα πρέπει νά διασωθοῦν ἀπ' τό παλιό καί ν' ἀκολουθήσουν τό μέλλον, νά δομηθοῦν σ' αὐτό πού θά ῥθει;

Ἡ Μοῦσα στό θρῆνο της γιά τήν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινούπολης, ἐπισημαίνει τρία πράγματα: τό Σταυρό, τό Εὐαγγέλιο καί τήν Ἀγία Τράπεζα. Αὐτά πρέπει νά κυριαρχήσουν σέ ὅλο τόν κακοτράχαλο δρόμο, πού θά βαδίσει τό Γένος, δρόμο γεμάτο ἀγκάθια καί παγίδες. Ἡ σταυρική θυσία, ὁ καθαρὸς εὐαγγελικὸς λόγος, ὁ ὀρθόδοξος καί ἡ Θεία Λειτουργία, ὡς εὐχαριστηριακή σύναξη τῶν πιστῶν.

Ἡ ὀρθόδοξη πορεία τοῦ Γένους θά εἶν' ἓνας σταυρός. Πῶς θ' ἀντισταθεῖ στήν ἄκρα βιαιότητα γι' ἀλλαξοπιστία; Ὁ ἐξοπλισμός τῶν κυριευομένων πληθυσμῶν εἶναι καθήκον ιερό γιά τόν κυρίαρχο. Ἡ ἴδια ἡ Μοῦσα εἶχ' ἐκφράσει τοῦτον τόν φόβο: «μὴ μᾶς τά πάρουν τά σκυλιά καί μᾶς τά μαγαρίσουν».

«Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε κι ἐδά-κρυσαν οἱ εἰκόνες». Πόσο θά ἦταν τό μάκρος τῆς σκλαβιάς; Ἡ ἐλπίδα τῶν σκλαβωμένων πιστεύει πῶς «πάλι μέ χρόνους μέ καιρούς, πάλι δικά μας εἶναι».

Βέβαια, ἡ πορεία τοῦ Γένους ἦταν σταυρική. Ὅπως τότε, στά 1769, μέ τήν ἐπιδρομή πού κάμαν στό Μωριά τ' ἀλβανικά στίφη. Ἐνα τραγούδι γιά κεῖνα τά δεινοπαθήματα, εἶναι περισσότερο ἀπό εὐλγωτο: «Τά παλληκάρια τοῦ Μωριά κι οἱ ἔμορφες τῆς Πάτρας/ποτές δέν καταδέχονταν πεζοί νά περπατήσουν,/καί τώρα πῶς κατάντησαν σκλάβοι στούς Ἀρβανίτες!/Κλαίγουν οἱ μαῦροι τῇ σκλαβιά, ὅπου εἶναι σκλαβωμένοι/κλαίγουν καί τόν ξεχωρισμό, τό πῶς θά ξεχωρίσουν./Ὁ ζωντανός ὁ χωρισμός παρηγοριά δέν ἔχει! Ἀφήνει ἡ μάνα τό παιδί καί τό παιδί τῇ μάνα,/χωρίζει κι ἔν' ἀντρόγυνο μιά μέρα ἀνταμωμένο».

Ναί, σταυρική ἡ πορεία τοῦ Γένους! Μά σάν πληρώθηκαν οἱ χρόνοι κι οἱ καιροί καί ξημέρωσε τό εὐλογημένο Εἰκοσιένα, ὅλοι ξεσηκωθήκανε. Κι εἶπαν μ' ἓνα στόμα: Ἐλευθερία ἢ Θάνατος! Τό φωνάξαν καί τό γράψανε στά μπαῖράκια τους!...

4. Ἀσκλάβωτες ράτσες

Σέ ὅλο τό μάκρος τῆς σκλαβιάς, δύο ράτσες μείναν ἀσκλάβωτες. Ἡ Σουλιώτικη καί ἡ Μανιάτικη. Γιά τῇ Σουλιώτικη, ὁ Γάλλος ποιητής καί λόγιος, ὁ Κλαύδιος-Κάρολος Φωριέλ, ἀπό τίς πλέον ἀναγνωρισμένες καί δεσπόζουσες προσωπικότητες τοῦ ΙΗ' αἰῶνα καί ἰδίως τοῦ πρώτου μισοῦ τοῦ ΙΘ' αἰῶνα, πού συγκέντρωσε καί κυκλοφόρησε στό Παρίσι τά Ἑλληνικά Δημοτικά Τραγούδια, γράφει ὅτι καταδιωγμένοι Χριστιανοί, Ἕλληνες καί Ἀλβανοί, σχημάτισαν μιά κοινότητα ἐκατό περίπου προσώπων καί κατοικοῦσαν σ' ἓνα χωριό πού ἀπό τότε λεγόταν Σούλι.

«Εἰς τό Σούλι δέν ὑπῆρχον δικαστήρια, οὔτε γραπτοί νόμοι, οὔτε πάλιν δικαστικά ἔθιμα. Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ ἰδιωτῶν ἐλύοντο φιλικῶς διὰ τῆς συμβιβαστικῆς ἀποφάσεως τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκογενειῶν ἢ κάθε φάρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκον οἱ φιλονικοῦντες», γράφει ὁ Φωριέλ (σελ. 162).

«Αἱ γυναῖκες», συνεχίζει ὁ Φωριέλ, «συνώδευον τοὺς ἄνδρες εἰς τόν πόλεμον: μετέφερον εἰς αὐτοὺς τροφάς, πολεμοφόδια καί ἐν ἀνάγκῃ πολεμοῦσαν μαζί των. Ἐάν ἐβλεπον ἐν ἰδικόν των σῶμα νά ὑποχωρῇ ἢ νά κάμπτεται πρό τοῦ ἐχθροῦ, ἔσπευδον εἰς βοήθειά του» (σελ. 163). Ἄν κάποιος Σουλιώτης δεῖλαζε, τόν βρίζανε δημόσια «ὅτι ἦτο ἀνάξιος νά ἔχη ἢ νά εὖρη σύζυγον καί ἔφθαναν κάποτε μέχρι τοῦ σημείου νά τοῦ ἀποσπᾶσουν τά ὅπλα του».

Όσο για τή Μανιάτικη ράτσα, είχε δικούς της άρχηγούς και αυτοδιοίκηση. Είχε μπέσα κι άντρειοσύνη περισσή! Δέν δέιλιαζε στή μάχη. Τό ίδιο κι οί Μανιάτισσες. Πολέμαγαν σάν άντρες, όπως τότε (Ιούνιος 1826) στή Βέργα τ' Άρμυροῦ, πού ὁ λαός άμύνθηκε κατά τῶν Άράβων τοῦ Μπραΐμη. Καί τοῦ ἔφραξε τό δρόμο.

Ἡ Μούσα έτραγουδῆσε τή νίκη τοῦ λαοῦ. Τά γυναικόπαιδα «καί γέροντες άνώφελοι/(γιατ' ἦταν θέρος) βρέθεσαν/μέ τά δρεπάνια στά λουριά». Οί γυναῖκες τῆς Μάνης, πού θέριζαν, ὕψωσαν τά δρεπάνια κι άσταμάτητες χτυποῦν τοὺς άραπάδες τοῦ Μπραΐμη. Κι ἡ Μούσα τίς παινεύει: «Εὖγε σας, ματαεῦγε σας, γυναῖκες άντρες γίνατε,/σάν άνδρειωμένες μάχεσθε,/σάν Άμαζόνες κρούετε».

Άσκλάβωτες ράτσες, άσκλάβωτες!...

5. Ἡρωίδες γυναῖκες

Δέν εἶναι λίγα τά δημοτικά τραγούδια πού παινεύουν τήν άντρειοσύνη τῆς γυναίκας, τῆς Χριστιανῆς, τῆς Ἑλληνίδας γυναίκας, τά χρόνια τῆς σκλαβιάς. Τόν Δεκέμβρη τοῦ 1803, ανάμεσα Πρέβεζας καί Ἄρτας, στό χωριό Ρινιάσα, κλειστήκανε στόν Πύργο τοῦ Δημοῦλα, τήν Κούλα, καταιρεγμένες οἰκογένειες, ανάμεσά τους καί ἡ φαμελιά τοῦ Γεωργάκη Μπότση.

Σάν τοὺς περικυκλώσανε Τουρκαλβανοί, ἡ Δέσπω, ἡ άγέρωχη γυναῖκα τοῦ Μπότση, μάζεψε γύρω της τά παιδιά της, τίς νύφες καί τ' άγγόνια της καί ρώτησε άν προτιμοῦν τό θάνατο από τή σκλαβιά. Κι ὅλοι φωνάζανε: τό Θάνατο! Ἐκαμε σωρό ὅση

μπαρούτη εἶχε μείνει. Κι ἔβαλε φωτιά. Ἐνα δημοτικό τραγούδι διασώζει τόν ἥρωισμό καί τήν αυτοθυσία:

«Άχός βαρὺς ακούεται, πολλά τουφέκια πέφτουν./Μήνα σέ γάμο ρίχνονται, μήνα σέ χαροκόπι; Οὐδέ σέ γάμο ρίχνονται, οὔτε χαροκόπι. Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο, μέ νύφες καί μ' άγγόνια./Άρβανιτιά τήν πλάκωσε στοῦ Δημοῦλα τόν Πύργο./«Γιῶργαινα, ρίξε τ' ἄρματα. Δέν εἶν' ἐδῶ τό Σούλι./Ἐδῶ εἶσαι σκλάβα τοῦ πασά, σκλάβα τῶν Άρβανίτων./Τό Σούλι κι ἄν προσκύνησε, κι ἄν τούρκεψε ἡ Κιάφα,/ἡ Δέσπω άφέντες Λιάπηδες δέν ἔκαμε, δέν κάνει»./Δαυλί στό χέρι ν' ἄρπαξε, κόρες καί νύφες κράζει./«Σκάβες Τουρκῶν μή ξήσωμε, παιδιά μ' μαζί μου ἐλάτε»./Καί τά φουσέκια ανάψανε, κι ὅλοι φωτιά γενῆκαν».

Τέτοια γεγονότα ἔχουμε πολλά στά χρόνια τῆς σκλαβιάς. Ἡ ἄρνηση τῶν ψυχωμένων γυναικῶν νά παντρευτοῦνε Τοῦρκο, νά πάρουν ἀλλόπιστο ἄντρα, γιά τά πλούτη του, ἢ νά σώσουν τή ζωή τους σέ περίπτωση κινδύνου, αναφέρονται σέ πολλά δημοτικά τραγούδια, όπως ἐκεῖνο τῆς Λιάκαινας: «Πῶς λάμπει ὁ ἥλιος στά βουνά, στοὺς κάμπους τό φεγγάρι,/ἔτσι ἔλαμπε κι ἡ Λιάκαινα στά τούρκικα τά χέρια».

Όμορφη ἡ Λιάκαινα, ὁμορφη! Ὁμως άσκλάβωτη κι άντρειωμένη. Δέν δειλιάζει μπροστά στόν ἐχθρό καί στό φόβο νά χάσει καί τή ζωή της ακόμα: «Πέντε Άρβανίτες τήν κρατοῦν καί δέκα τήν ξετάζουν,/κι ἓνα μικρό μπεόπουλο κρυφά τήν κουβεντιάζει»./«Λιάκαινα, δέν παντρεύεσαι,

δέν παίρνεις Τουρκον άντρα,/νά σ' άρματώσει στο φλωρί, μέσ' στο μαργαριτάρι;». Κι εκείνη, άδούλωτη ψυχή καθώς ήταν, άπαντάει μ' ύπερηφάνεια: «Κάλλιο νά ιδώ τό αίμα μου τή γής νά κοκκινήσει,/παρά νά ιδώ τά μάτια μου Τουρκος νά τά φιλήσει».

Σέ πολλές περιπτώσεις ξαναζωντανεύει ή μορφή τής Σπαρτιάτισσας Μάννας, τής άρχαίας: «Μάνα, μ' έκαταράστηκες, βαριά κατάρα μου έπες:/«Κλέφτης νά βγείς παιδάκι μου, κάμπους, βουνά νά τρέχεις,/όλημερίς στον πόλεμο, τή νύχτα καραούλι,/και στά γλυκοχαράματα νά πιάνεις τό ταμπούρι».

Κι ή Μοῦσα θά στραφεῖ στή μάνα καί θά τής πεῖ: «Νά ἦσουνα πετροπέρδικα στά πλάγια τοῦ Πετρίλου,/.../ν' άγνάντευες τό γιόκα σου μπροστά άπ' τά παλληκάρια./Όμπρός ξεστρώνει τήν Τουρκιά μέ τό σπαθί στο χέρι,/κι άπ' τή φωνή του τήν ψιλή άχολαγάει ό τόπος...». Νιός ήταν ό γιός τής μάνας κι είχεν άκόμα ψιλή φωνή. Μά γνώμη γέροντα, όπως ό Κολοκοτρώνης.

'Ανεμόδαρτη, μ' άγέρωχη ήταν καί ή μάνα τοῦ Κίτσου, πού «τόνε πιάσανε καί πᾶν νά τόν κρεμάσουν,/χίλιοι τόν πᾶν άπό μπροστά καί δυό χιλιάδες πίσω,/κι όλοξωπίσω πάγαινε ή δόλια του ή μανούλα». Ή μάνα βλέπει ξαρμάτωτο τό γιό της καί τόν ρωτάει: «Κίτσο μου, πού είναι τ' άρματα, πού τά χεις τά τσαπράζια,/τίς πέντε άράδες τά κουμπιά τά φλωροκαπνισμένα;». Τό έρώτημα είναι έλεγκτικό. Καί μάλιστα τόσο, πού ό γιός τά χάνει κι έννευρίζεται: «-Μά-

να λωλή, μάνα τρελή, μάνα ξεμυαλισμένη,/μάνα δέν κλαῖς τά νιάτα μου, δέν κλαῖς τή λεβεντιά μου,/μόν' κλαῖς τά ρημα τ' άρματα, τά ρημα τά τσαπράζια». Ή συμπεριφορά τής μάνας δέν μοιάζει σ' εκείνη τής άρχαίας Σπαρτιάτισσας; Ό Έλληνας καί ή Έλληνίδα είναι ίδιοι άπ' τά παλιά τά χρόνια! Κι ἄς λένε κάποιοι πώς άλλοιωθήκαμε φυλετικά.

6. Φάρα Έλληνική, άπροσκήνητη

Πολλά δημοτικά τραγούδια μιλάνε γιά τό άπροσκήνητο τών Έλλήνων. Τέτοια έχουμε σέ όλο τό μάκρος τής Σκλαβιάς. Τέτοιο είναι κι εκείνο τοῦ Λιάκου, πού ζοῦσε στά βουνά τών Άγράφων ή τής Αἰτωλίας: «Προσκύνα, Λιάκο, τόν πασάν, προσκύνα τόν βεζίρην,/πρωτος νά εἶσ' άρματωλός, δερβέναγας νά γίνεις». Όμως, εκείνος κλείνει τ' αὐτιά του στίς πλανερές προτάσεις. Κι άπαντάει περήφανα, μ' ἄξια περηφάνεια: «Όσο ναι ό Λιάκος ζωντανός, πασάν δέν προσκυνάει/πασά χει ό Λιάκος τό σπαθί, βεζίρην τό τουφέκι...».

Ή ἄρνηση τών νέων νά γίνουν νοικοκύρηδες, νά κάμουν άμπελοχώραφα καί νά ξεχάσουν τήν παλληκαριά, πού φουντώνει μέσα τους, είναι συχνό φαινόμενο. Ένα δημοτικό τραγούδι, πού πρωτοδημοσίευσε στή συλλογή του ό Σπ. Ζαμπέλης, μάς τό λέει καθαρά: «Βασίλη, κάτσε φρόνιμα, νά γίνεις νοικοκύρης,/γιά ν' άποχτήσεις πρόβατα, ξεγάρια κι άγελάδες,/χωριά μ' άμπελοχώραφα, κοπέλια νά δουλεύουν./-Μάνα μου εγώ δέν κάθομαι νά γίνω νοικοκύρης,/νά κάμω άμπελοχώραφα, κοπέλια νά

δουλεύουν/καί νά 'μαι σκλάβος τῶν
Τουρκῶν, κοπέλι στούς γερόντους./
Φέρε μου τ' ἀλαφρό σπαθί καί τό
βαριό τουφέκι,/νά πάρω δίπλα τά
βουνά, νά περπατήσω λόγγους,/νά
βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιατάκια
καπετάνων/καί νά σφυρίξω κλέφτι-
κα, νά σμίξω τούς συντρόφους...».
Κι ὅπως λέει ἕνα ἄλλο κλέφτικο τρα-
γουδί, «ἕνας ἀητός περήφανος, ἕνας
ἀητός λεβέντης/.../δέν πάει τά κατώ-
μερα νά καλοξεχειμάσει». Μένει ἀπά-
νω στά βουνά, ψηλά στά κορφοβού-
νια. Ἔτσι καί τά Ἑλληνόπουλα ἐκεί-
νου τοῦ καιροῦ:

«Χορεύουν τά κλεφτόπουλα, γλεν-
τᾶνε τά καημένα/κι ἕνα μικρό κλε-
φτόπουλο δέν παίζει, δέ χορεύει,/
μόν τ' ἄρματα συγύραγε καί τό σπαθί
τροχάει./«Τουφέκι μου περήφανο,
σπαθί μου παινεμένο,/πολλές φορές
μέ γλύτωσης, βόηθα καί τούτ' τήν ὥ-
ρα,/νά σ' ἀσημώσω μάλαμα, νά σέ
σmaalτώσω ἀσήμι».

Ἡ Μοῦσα καυτηριάζει τούς κλέφτες
πού προσκυνήσανε, νά γίνουν νοικο-
κυραῖοι καί παινεύει τό μικρό κλε-
φτόπουλο, πού δέν προσκυνάει: «Οἱ
κλέφτες ἐπροσκύνησαν καί γίνηκαν
ραγιαδες,/κι ἄλλοι φυλάγουν πρόβα-
τα κι ἄλλοι βοσκοῦνε γίδια/κι ἕνα
μικρό κλεφτόπουλο δέ θέ νά προσκυ-
νήσει./Τό πλάγι-πλάγι πήγαινε, τόν
ταμπουρά λαλοῦσε: «Ἐγώ ραγιας δέ
γένομαι, Τούρκους δέν προσκυνᾶω/
δέν προσκυνῶ τούς ἄρχοντες καί
τούς κοτσαμπασήδες...».

7. Οἱ Κολοκοτρωναῖοι

Φημισμένοι φάρα οἱ Κολοκοτρω-
ναῖοι! Καί φιλόπατρη. Ἀδούλωτη ἔ-

μεινε τά χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς.
Ἕνα δημοτικό τραγοῦδι μᾶς μιλάει
γιά τήν ἀδούλωτη τούτη ράτσα, τήν
περήφανη: «Λάμπουν τά χιόνια στά
βουνά κι ὁ ἥλιος στά λαγκάδια,/λάμ-
πουν καί τ' ἀλαφρά σπαθιά τῶν Κο-
λοκοτρωναίων/πό'χουν τ' ἀσήμια τά
πολλά, τίς ἀσημένιες πάλες,/τίς πέντε
ἀράδες τά κουμπιά, τίς ἔξι τά τσα-
πρόζια/ὁπού δέ καταδέχονται τή γῆς
νά τήν πατήσουν./Καβάλα τρῶνε τό
ψωμί, καβάλα πολεμᾶνε,/καβάλα πάν'
στήν ἐκκλησιά, καβάλα προσκυνᾶ-
νε/καβάλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ
παπᾶ τό χέρι./Φλωριά ρίχνουν στήν
Παναγιά, φλωριά καί στούς ἀγίους».

Μά τούτ' ἡ ἀδούλωτη φάρα, μέ
τούς 150 ἄρματωμένους, σάν ἔφτασε
σουλτανικό φερμάνι στό Μωριά, νά
ξολοθρευτοῦν οἱ Κολοκοτρωναῖοι,
τότε τό Γενάρη τοῦ 1806, μαζί μέ
ἀφοριστικό, στανικά βγαλμένο ἀπ' τό
Πατριαρχεῖο, ἀποδεκατίστηκε. Παν-
τοῦ τῆς κλείνανε τήν πόρτα. Ὁ Θο-
δωρῆς Κολοκοτρώνης τούς εἶπε νά
φύγουν στά Ἐφτάνησα καί νά κατα-
ταχθοῦν στό ρωσικό στρατό, πού τότε
τά κατεῖχε. Ἐκεῖνοι ἀρνηθῆκανε.
Μάλιστα, ἕνας ἀδελφός τοῦ Κολοκο-
τρώνη εἶπε: «Θέλω νά μέ φάν' τά
ὄρνια τοῦ τόπου μου». Καί δέν ἔφυ-
γαν.

Πολεμιστάδες ἄτρομοι οἱ Κολοκο-
τρωναῖοι, ἀλλά καί πονόψυχοι ἄν-
θρωποι.

Ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης λέει: «Ἦ-
ταν Λαμπρή ἀνήμερα, ἦταν ὀγδόοντα
σύντροφοι, καί ἦταν στό μεγαλύτερο
βουνό τῆς Πελοποννήσου. Ἀπό ἡμέρες
τούς εἶχαν εἶδηση δοσμένη, ὅτι θά
πᾶνε ἀλυσοδεμένους ἑκατόν πενήντα

ἀνθρώπους. Ἐδιαμοίρασα τοὺς συν-
τρόφους, ἔβαλα τὰ καρπούλια μέ με-
γάλη πρόβλεψη, γιὰ νὰ κάμωμε τὴ
Λαμπρὴ μας ἀσφαλισμένοι...». Καί
συνεχίζει ὁ Κολοκοτρώνης: «Πρῶτα
τοὺς ὠρμήνευσα μιλητά, ἔπειτα τὸ ἑ-
καμα τραγούδι καὶ τὸ ἐτραγούδησα:
«Καλὰ τρῶμε καὶ πίνουμε καὶ λιανο-
τραγουδάμε,/δέν κάνουμε κι ἓνα κα-
λό, καλὸ γιὰ τὴν ψυχὴν μας;—Ὁ
κόσμος φτιάχνει ἐκκλησιές, φτιάχνει
καὶ μοναστήρια,—/νὰ πᾶμε νὰ φυ-
λάξουμε στῆς Τρίχας τὸ γεφύρι,/ πού
θὰ περάσει ὁ βόδιβοντας μέ τοὺς ἄλυ-
σωμένους,/νὰ κόψουμε τοὺς ἄλυσους,
νὰ βγοῦν οἱ σκλαβωμένοι,/νὰ βγεῖ τῆς
χήρας τὸ παιδί, π' ἄλλο παιδί δέν
ἔχει,/π' αὐτὴ τὸ χεῖ μονάκριβο στὸν
κόσμο ξακουσμένο».

Αὐτόν, λοιπόν, τὸν ἄτρομο, τὸν ἔ-
βαλε στό μάτι ἢ κατάρρα τῆς φυλῆς,
ἢ διχόνοια, μαζί μέ τὸν φθόνο καὶ
πασχίσανε νὰ τὸν βγάλουν ἀπ' τὴ μέ-
ση. Κι ἂν ἡ Πατρίδα δέν κινδύνευε,
θανάσιμο κίνδυνο, ἀπὸ τὸν Μπραῦ-
μη, θὰ τὸν εἶχανε ξεκάμει, «ἐξ αἰτίας
πολιτικῆς», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ ἐθνικός
μας ποιητής, ὁ Διονύσιος Σολωμός.

8. Οἱ Πρόδρομοι

Ἡ Ἐθνικὴ Παλιγγενεσία δέν ἔφτασε
ἔτσι, μόνη της. Προηγήθηκε δρόμος
πολὺς γεμάτος ἀγῶνες, κυρίως πνευ-
ματικούς. Γιὰ νὰ καταλάβει ὁ ραγιάς
τὸ βαθύτερο νόημα τῆς Ἐλευθερίας,
ἔπρεπε νὰ τοῦ τὸ μάθουν οἱ γραμμα-
τιζόμενοι τοῦ καιροῦ του. Καί τέ-
τοιοι γραμματιζούμενοι εὐτυχῶς, ὑ-
πῆρχαν πολλοί.

Ἄς θυμηθοῦμε τὸ Ρήγα Φεραῖο καί
τὸν Πατρο-Κοσμᾶ, ἀπ' τοὺς στερνοῦς,

τὸν Ἄνθιμο Γαζῆ, τὸν Ἀρχιμανδρίτη
καὶ τόσους ἄλλους. Ὁ «Θοῦριος» τοῦ
Ρήγα ἐνθουσιάζει τοὺς ἀκροατές του.
«Φθάνει κατ' εὐθείαν στὸν σκοπόν»,
γιὰ τὸν ὁποῖο στιχουργήθηκε, σχολιά-
ζει ὁ Φωριέλ, ἂν καὶ ὁ Φωριέλ κρίνει
αὐστηρά τὸν ὕμνο ἀπὸ πλευρᾶς ποιη-
τικῆς.

Ὁ Ρήγας ἐγνώριζε νὰ συγκινεῖ τὴν
καρδιά καὶ τὴν φαντασία τῶν συμπα-
τριωτῶν του, σχολιάζει ὁ Γάλλος
διανοούμενος καὶ κριτικός: «Ὡς πό-
τε, παλληκάρια, νὰ ζοῦμε στὰ στε-
νά,/μονάχοι, σάν λιοντάρια, στίς ρά-
χες, στὰ βουνά;/.../Καλύτερα μιᾶς
ῥας ἐλευθέρη ζωή,/παρὰ σαράντα
χρόνων σκλαβιά καὶ φυλακή./Τί σ'
ῶφελεῖ, ἂν ζῆσεις καὶ εἶσαι στή
σκλαβιά;/Στοχάζου πῶς σέ ψένουν
καθ' ῥαν στή φωτιά./.../Ὡς οἱ
προπάτορές μας ὠρμούσαν σά θεριά/
γιὰ τὴν ἐλευθερίαν πηδοῦσαν στή
φωτιά,/οὕτω κι ἡμεῖς, ἀδέρφια, ν'
ἀρπάξωμεν μέ μιὰ/τά ὅπλα, νὰ ἐ-
βγοῦμεν ἀπὸ πικρὴν σκλαβιά...».

Προηγουμένως εἶχαν ἐμφανιστεῖ οἱ
«Λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας», πού
σώσανε τὸ Γένος καὶ τὴ γλῶσσα του,
ὅπως ὁ Θεόδωρος Γαζῆς (1400-
1476), ὁ Βησσαρίων ἀπὸ τὴν Τραπε-
ζοῦντα, προστατευόμενος τοῦ ξακου-
στοῦ Μητροπολίτη Τραπεζοῦντος Δο-
σίθεου, ὁ Γεώργιος Τραπεζοῦντιος
(1396-1484) μέ πλούσια συγγραφικὴ
δράση, ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος
(1400-1486), μέ μελέτες γιὰ τὸν Ἀρι-
στοτέλη.

Γιὰ λόγους οἰκονομίας, παραλεί-
πουμε κάποια ὀνόματα, ὅχι ἀσήμαντα
καὶ μνημονεύουμε ἐδῶ ἐκεῖνα πού ἀ-
σχοληθήκανε περισσότερο μέ τὴν ἐλ-

ληνική γραμματεία, όπως ο **Δημήτρης Χαλκοκονδύλης** (1424-1511), που ασχολήθηκε με κριτική έκδοση των αρχαίων, όπως λ.χ. της Όδύσσειας και της Ιλιάδος του Όμηρου, που εξέδόθηκε στα 1488, των λόγων του Ίσοκράτους, που εξέδόθησαν στο Μιλάνο στα 1493, του λεξικού του Σουττά και άλλων. Ο **Αγάπιος Λάνδρος**, όπου στο Άγιον Όρος μελέτησε την πνευματική κατάσταση του σκλαβωμένου έλληνισμού, που ήταν πολύ κατεβασμένη, άρχισε να μεταφράζει στην απλή γλώσσα διάφορα ψυχρωστήρια βιβλία και να συγγράφει έργα που μπορούσαν ν' ανεβάσουν τό πνεύμα του λαού και νά κάμουν τον άνθρωπο νά ξεχάσει τή βαρειά σκλαβιά και τά δεινά του. Αυτά τά έργα τά τύπωσε στή Βενετία.

Η συμβολή των τυπογραφείων της Βενετίας στή διατήρηση της έλληνικότητας και της Όρθοδοξίας, είναι σημαντική. Τά βιβλία που τυπώθηκαν, εκείνο τον καιρό, κράτησαν ζωντανό τό πνεύμα και τήν πίστη.

9. Επίλογος

Ο μεγαλύτερος ψάλτης της Έθνικής Παλιγγενεσίας, είν' αναμφισβήτητα ο Διονύσιος Σολωμός (1798-1857). «Ο Ύμνος είν' τήν Έλευθερίαν δέν υπήρξεν άπλως μία σύνθεσις ένθουσιαστική και διδακτική, υπήρξεν προάξις ποιητική, μέ τήν εύρυτέραν έννοιαν, θεμέλιον ιερόν έρμηνείας και αξιοποίησεως της Έπαναστάσεως» (Βασική Βιβλιοθήκη, σελ. 117). Ο πινδαρικός λυρισμός ξαναζωντανεύει στόν στίχο του. Μάχεται γιά τό δίκαιο, τήν άλλη-

θεια και τή θρησκεία, που άποκαλύψανε οί Ούρανοί.

Στόν **Ύμνο είν' τήν Έλευθερίαν** μιλάει γιά τά δεινοπαθήματα των Έλλήνων στή μακραίωνα σκλαβιά και τόν έρχομό της Λευτεριάς στόν τόπο που τήν γέννησε. Ο Φωριέλ συμπεριέλαβε τόν «Ύμνο» στα Έλληνικά Δημοτικά Τραγούδια του, μέ τήν παρατήρηση του εκδότη ότι είν' μέν ξένο πρός τά δημοτικά τραγούδια της Ελλάδος, όμως χαρίζει «*είν' τήν πατρίδα του ποιητού και είν' τούς φίλους των γραμμάτων, τας ώραιότερας έλπίδας*» (σελ. 341). Είν' ακόμα κι ένα μέσο νά συγκρίνει ο άναγνώστης τήν χάρη των δημοτικών τραγουδιών μ' εκείνη της σολωμικής ποίησης.

Έχει δίκιο ο Έλύτης, που ξορκίζει τό κακό μέ τή μνημόνευση του Διονυσίου Σολωμού και του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Λοιπόν, τά στερνά τουτα χρόνια, που τό κακό σάν μαύρο σύγνεφο σκεπάζει τόν ήλιο της Πατρίδας, άς φωνάξουμε στούς έπίβουλους: «*Τί θά κάμετε; Θ' άφήστε/ νά άποκτήσωμεν έμείς/έλευθερία, ή θά τήν λύσετε/έξ αίτίας πολιτικής*».

Άς μήν περιμένουμε μόνον από τήν Εύρώπη. Μας τό φωνάζει ο Διονύσιος Σολωμός: «*Κοιτάει γύρω είν' τήν Εύρώπη/τρεΐς φορές μ' άνησυχία/ προσηλώνεται κατόπι/στήν Ελλάδα και άρχινά*». Άς προσηλωθούμε στήν Ελλάδα. Κι άς «*άγκαλιαστούμε/σάν αδέλφια γκαρδιακά*», ξορκίζοντας τή διχόνοια, τή δολερή. Κι άς ξαστερώνει ο νούς μας, διώχνοντας τή μανία του Πλούτου.

ΝΙΚΟΣ Θ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΜΑΣ

Ίσως νά μήν ἔχει ξανακουστεῖ πιό ταπεινωτική φράση γιά τούς Ἕλληνες ἀπό αὐτή πού ἐκτοξεύτηκε ἀπό τούς εὐρωπαίους ἐταίρους: «The party is over» ἤτοι «τό γλέντι ἔλαβε τέλος»! Οἱ περισσότεροί ἴσως ἔνοιωσαν μιὰ ὀργή καί ἐνδόμυχα σκέφτηκαν πώς ἡ φράση εἶναι ἄδικη καί ἀπλουστευτική. Κάποιοι μπορεῖ νά αἰσθάνθηκαν ντροπή γιατί αὐτή τήν φορά ὁ διασυρμός τῆς χώρας ἔλαβε μεγάλη ἔκταση. Ὑπάρχουν καί ὀρισμένοι πού δέν ἐξεπλάγησαν. Ἰσως περίμεναν πώς κάποια στιγμή θά φαινόταν πώς ὁ βασιλιάς εἶναι γυμνός, ὅτι ἡ χώρα παίζει «ἐν οὐ παικτοῖς» καί πώς οἱ νόμοι τῆς ἀγορᾶς εἶναι σκληροί καί ἡ παραβίασή τους πληρώνεται, ἐνίοτε πολύ ἀκριβά.

Αὐτοί οἱ τελευταῖοι, πού ἀποτελοῦν μιὰ ἀσήμαντη μειονότητα, γνωρίζαν κάποια δεδομένα τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, τά ὁποῖα ὁ πολὺς κόσμος ἀγνοεῖ, ἐνῶ δυστυχῶς ὑπάρχουν πολιτικοί πού θέλουν νά τά ἀγνοοῦν. Ποιά εἶναι αὐτά τά δεδομένα; Γιατί, τέλος πάντων, φτάσαμε ἐδῶ πού φτάσαμε; Σίγουρα ὑπάρχουν εὐθύνες. Τί εὐθύνες ἔχει ὁ ἐλληνικός λαός; Οἱ Χριστιανοί, οἱ συνειδητοὶ χριστιανοί, ἔχουν ἀναγνωρίσει τίς εὐθύνες πού τοὺς ἀναλογοῦν;

Τό πρῶτο πράγμα πού ἔναι ἀναγκασμένος κάποιος νά παραδεχτεῖ εἶναι

ὅτι ἡ ἐλληνικὴ οἰκονομία δέν νοσοῦσε πάντοτε! Εἶναι γνωστό ὅτι κάθε χρόνο ἡ κυβέρνηση ἔχει τά ἔσοδά της, ἀλλὰ καί τίς δαπάνες της ὅπως π.χ. ἀπό καταβολή μισθῶν στοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἄν οἱ δαπάνες ὑπερβαίνουν τά ἔσοδα ἡ κυβέρνηση σημειώνει ἔλλειμμα καί πρέπει νά προχωρήσει σέ δανεισμό. Ἔτσι δημιουργεῖται χρέος. Ἄν μπεῖ κανεὶς στὸν κόπο νά κοιτάξει τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἐλλείμματος⁽¹⁾ θά παρατηρήσει ὅτι κατὰ τὴν περίοδο 1960-1969 τὸ μέσο ἐτήσιο δημόσιο ἔλλειμμα ἦταν -0,6% ἐπὶ τοῦ Α.Ε.Π. Κατὰ τὴν περίοδο 1970-1979 ἀνέβηκε λίγο, πῆγε στὰ 1,2%. Ὡστόσο κατὰ τὴν περίοδο 1980-1989 ἔφτασε στὰ 8,1%! Ἀνέβηκε πάλι λίγο κατὰ τὴν περίοδο 1990-1999 στὰ 8,4% καί τέλος κατὰ τὴν περίοδο τοῦ 2000-2009 πῆγε στὰ 5,9% ἐπὶ τοῦ Α.Ε.Π. Τό συμπέρασμα εἶναι πὼς ἐνῶ μέχρι τὸ 1979 (καί νά σημειωθεῖ πὼς περιλαμβάνεται καί ἡ ἐπταετία 1967-1974) ἰσοσκελίζουν ἔσοδα καί δαπάνες, ἔστω καί μὲ μικρὲς ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν πλήρη δημοσιονομικὴ πειθαρχία, κατόπιν κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ 1980 ἡ διαχείριση ὑπῆρξε καταστρεπτική. Ξέφυγε ἀπὸ κάθε ὅριο. Τά ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ὀδυνηρά, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸ δημό-

(1) Cabral, «R.» (2010), «The "PIGS" External Debt Problem», VaxEU.org, 8 Μαΐου.

σιο χρέος. Έτσι ενώ τό 1980 τό χρέος βρισκόταν στό επίπεδο τοῦ 26% ἐπὶ τοῦ Α.Ε.Π., τό 1990 κάλπασε μέχρι τό ὕψος τοῦ 71% γιά νά φτάσει τό 2000 στό 101,5% καί τό 2009 115,1%⁽²⁾! Εὐλόγα γεννᾶται τό ἐρώτημα: Γιατί αὐτό τό ἐτήσιο δημοσιονομικό ἔλλειμμα (8,1%) κατά τήν δεκαετία τοῦ 1980; Ποῦ πηγαιναν ὅλες αὐτές οἱ δαπάνες γιά τίς ὁποῖες καταχρεώθηκε ἡ χώρα; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀπλή. Κατά μεγάλο ποσοστό στούς μισθοῦς τοῦ δημοσίου τομέα καί στίς συντάξεις εἴτε κανονικές, εἴτε ἐξαιρετικά πρόωρες, εἴτε «ἀναπηρικές». Περισσότεροι καί πιό ἀκριβοπληρωμένοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, περισσότερες καί πιό ὑψηλές συντάξεις. Ὁ δημόσιος τομέας διογκώθηκε ὑπερμετρα. Δ.Ε.Κ.Ο., Ν.Π.Δ.Δ., Ὑπηρεσίες Ὑπουργείων, Δῆμοι κ.λπ. ἔγιναν μιᾶ χοάνη πού κατάπινε ἀπληστα τεράστια ποσά γιά τά ὁποῖα δέν ἐπαρκοῦσαν οἱ φόροι καί τό κράτος δανειζόταν ἀσύστολα. Ἦταν ἀναμενόμενο κάθε προσπάθεια ἐξορθολογισμοῦ τῆς διοίκησης τοῦ εὐρύτερου δημοσίου τομέα νά προσκρούει στίς ἀντιδράσεις ὄλων ἐκείνων πού εὐνοήθηκαν ἀπό τήν διεύρυνσή του καί ἀπό τήν αὕξηση μισθῶν καί ἐπιδομάτων. Ἀκόμη καί τώρα ἡ λέξη «ιδιωτικοποίηση», πού ἐδῶ ἄρχισε δειλά νά ψελλίζεται τήν περίοδο 1990-1993, προκαλεῖ ὀργίλες ἀντιδράσεις στούς συνδικαλιστές. Ἔτσι γίνεται κατανοητό πόσο δύσκολο ἦταν γιά τίς

κυβερνήσεις μετά τό 1990 νά περιορίσουν αὐτό τό σπάταλο, ἀδηφάγο καί νωθρό κράτος. Βεβαίως, καί οἱ ἐπόμενες κυβερνήσεις συνέχισαν στήν ἴδια γραμμή ἄν καί πιό συγκρατημένα. Δέν θέλησαν ὅμως νά συγκρουστοῦν μέ τό συντεχνιακό καί ἀντιπαρωγωγικό Δημόσιο, πού ἀποτελεῖ τήν βαθύτερη αἰτία τοῦ δημοσιονομικοῦ ἐκτροχιασμοῦ ἀπό φόβο. Ποιός ἦταν ὁ φόβος; Ἡ ὀργή τῶν διορισμένων συνδικαλιστῶν πού ἀποτελοῦν κομμάτι ἐπάναγκες καί λίθο ἀκρογωνιαῖο τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ. «Ἐνός κακοῦ δοθέντος μύρια ἔπονται».

Ἐπομένως φτάσαμε ἐδῶ πού φτάσαμε ὄχι ἐξ αἰτίας μιᾶς διεθνοῦς συνωμοσίας, οὔτε λόγω τῆς διεθνοῦς κρίσης, ἀλλά οὔτε καί ἐξ αἰτίας τῆς διαφθορᾶς, πού ὄντως ὑπάρχει στήν Ἑλλάδα καί πρέπει νά παταχθεῖ ἀμείλικτα. Φτάσαμε ἐδῶ ἐξ αἰτίας λαθῶν καί παραλείψεων τῶν ἡμετέρων κυβερνήσεων. Καί ὁ ἐλληνικός λαός γιάτί δέν ἔκανε κάτι; Ἴσως ἔχει ἔρθει ἡ στιγμή νά εἰπωθοῦν κάποιες σκληρές ἀλήθειες γιά τοὺς Νεοέλληνες...

Δυστυχῶς, μετά τήν μεταπολίτευση ὁ πατριωτισμός τῶν νεοελλήνων ἔχει ἀπωλέσει τήν πρακτική, καθημερινή του ἔκφραση. Ὁ ἐλληνικός λαός, τῇ ἐξαιρέσει μερικῶν «πολύ προοδευτικῶν», διατρανώνει τήν προσήλωσή του στήν ἰδέα τῆς πατρίδος καί ἐπαίρεται γιά τήν πολιτισμική του κληρονομιά καί τοὺς ἐνδόξους προγόνους. Ὅμως, ὅλα αὐτά δέν ἀποτελοῦν τήν οὐσία τοῦ πατριωτισμοῦ. Ἡ ἀγάπη γιά τήν Ἑλλάδα δέν ἔγκειται στίς παρελάσεις καί στούς σημαιοστολισμούς, στούς πανηγυρικούς λόγους

(2) Organisation for Economic Co-operation and Development (2009b), OECD Economy survey: Greece, Παρίσι.

καί στίς σχολικές έορτές. 'Αποδεικνύεται πρωτίστως στήν καθημερινότητα. Στίς συναλλαγές μέ τό δημόσιο, στήν πληρωμή τών φόρων, στήν απαίτηση γιά χρησιμότητα διοικήσεως, στόν πόθο γιά οικονομική ευημερία τοῦ συνόλου καί ὄχι μόνο τοῦ στενοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου, στήν συμμετοχή στήν ἐκλογική διαδικασία ὄχι μέ κριτήρια ἰδιοτελῆ καί ταπεινά, ἀλλά μέ γνώμονα τό καλό τοῦ τόπου. Ἐνα παράδειγμα ἐξ ἀντιθέτου: Μετά τόν δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον ἡ Δυτική Γερμανία εἶχε μετατραπεί σ' ἓνα ἀπερραντο οἰκόπεδο. Ὁ Χριστιανοδημοκράτης Πρόεδρος Κόνραντ Ἀντενάουερ ἐργάσθηκε μέ ζήλο γιά τήν ἔξοδο τῆς Γερμανίας ἀπό τήν φτώχεια καί τήν ἐρήμωση. Μέ ἀφάνταστες θυσίες καί ἐργατικότητα ὁ γερμανικός λαός τόν ἀκολούθησε. Εἰς μίαν δεδομένη στιγμήν ὁ ἀρμόδιος ὑπουργός τών οικονομικῶν Λούντβιχ Ἐρχαρτ συνεκάλεσε τούς ἐκπροσώπους τών συνδικάτων καί τούς ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ οἰκονομία βαίνει καλῶς καί πῶς ἐπὶκεῖται αὐξηση μισθῶν τῆς τάξεως τοῦ 5%. Τότε οἱ συνδικαλιστικοί φορεῖς ἀπήντησαν: «Δέν θέλουμε τίποτα, ὅλα γιά τήν Γερμανία μας»⁽³⁾! Αὐτός εἶναι πατριωτισμός! Παρόμοια πατριωτική συμπεριφορά ἐπέδειξαν κυβερνήσεις, συνδικάτα καί ἐργαζόμενοι προκειμένου νά ἐξευρεθοῦν οἱ ἀπαραίτητοι πόροι γιά τό τεράστιον κόστος τῆς ἐπανένωσης τών δύο Γερμανιῶν καθ' ὅλη τήν δεκαετία τοῦ 1990 δεχόμενοι μηδενικές αὐξήσεις. Εἶναι

θλιβερό, ἀλλά πρέπει νά ὁμολογήσουμε πῶς τέτοιο φρόνημα δέν ἔχουμε. Ἡ οἰκονομία μας κεῖται ἐκτός τοῦ πεδίου τοῦ πατριωτικοῦ μας φρονήματος.

Ἰδιαίτερη μνεῖα πρέπει νά γίνει γιά λόγους συνεποῦς αὐτοκριτικῆς γιά τήν εὐθύνη τών συνειδητῶν Χριστιανῶν. Ἡ μερίδα αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ παρουσιάζει ζωηρό ἐνδιαφέρον γιά τά κοινωνικά καί ἠθικά ζητήματα. Καί καλῶς ποιεῖ. Ἀρθρογραφεῖ σέ ἐφημερίδες, μετέχει σέ συλλόγους, παρεμβαίνει στά μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, διοργανώνει ὁμιλίες, ἀκόμη καί συλλαλητήρια γιά φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα ὅπως ἡ πολιτισμική ταυτότητα, οἱ ἐκτρώσεις, τά σχολικά ἐγχειρίδια ἱστορίας, τό σύμφωνο συμβιώσεως κ.λπ. Ἐπιπροσθέτως ἐξ αἰτίας τῆ πίστεως τοὺς οἱ χριστιανοὶ εἶναι στήν πλειονότητά τοὺς ἀνθρώποι χρηστῶν ἡθῶν καί εὐσυνείδητοι. Ὡστόσο, ἡ οἰκονομία μας δέν ἀπετέλεσε ποτέ ἀντικείμενον ἐνδιαφέροντος. Ἐνῶ ἡ χώρα ἐφθανε στά ὄρια τῆς πτώχευσης ἐξ αἰτίας μιᾶς ἄσωτης διαχειρίσεως, οἱ χριστιανοὶ —οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ— οὔτε γιά μιὰ στιγμή δέν παρενέβησαν στήν ἐπικαιρότητα γιά νά ἀφυπνίσουν τοὺς Ἕλληνες γιά τὸν κατηφορικό δρόμον ποὺ ἔχουμε χάσει. Ὁ γκρεμὸς ἀνοιγόταν μπροστά μας ἀπειλητικὸς καί δέν ἀκούσθηκε οὔτε μιὰ φωνὴ προειδοποιητικῆ. Ἰσως, βαθεῖα νά πιστεύουν πῶς ἡ οἰκονομία δέν τοὺς ἀφορᾷ, μιᾶς καί δέν ἔχει ἠθικὸ χαρακτήρα. Ἐδῶ ὅμως σφάλουν. Ἡ οἰκονομία ἔχει κατ' ἐξοχὴν ἠθικὸ χαρακτήρα. Ὁ βασικὸς τῆς προβληματισμοῦ δέν εἶναι οἱ ἀριθμοὶ

(3) Ludwig Erhard: The Economics of Success, Van Nostrand 1963.

καί οἱ δείκτες, ἀλλά ἡ ὀρθή καί δικαία διαχείριση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ οἰκονομία εἶναι ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς καθημερινότητάς μας καί ἀποδεικνύει ἔμπρακτα ποιός εἶναι χρηστός οἰκονόμος, δηλαδή νοικοκύρης, καί ποιός φαῦλος καί συνεπῶς ἐπικίνδυνος γιά τήν κοινωνία. Ὡς ἐπιτραπεῖ ἐδῶ νά παρατηρήσουμε πῶς δέν συμβαίνει τό ἴδιο μέ Χριστιανοῦς ἄλλων δογμάτων. Στήν Ἀμερική, φερ' εἰπεῖν, οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐνδιαφέρονται ζωηρότατα γιά τήν οἰκονομία τῆς χώρας των καί ἀσκοῦν ἀφόρητη ἐνίοτε πίεση στόν Πρόεδρο, στήν Γερουσία, τό Κογκρέσο γιά τά ἐκάστοτε ἐξαγγελλλόμενα οἰκονομικά μέτρα, ὥσάν νά πρόκειται γιά μεῖζον ζήτημα ἠθικῆς

καί πιστότητος στήν φιλελεύθερη, ἀμερικανική παράδοση. Ἐδῶ, δέν ὑπάρχει τέτοιος προβληματισμός. Μέγα λάθος. Οἱ Χριστιανοί ἔπρεπε νά ἐλέγξουν, νά πιέσουν, νά θορυβήσουν μέ κάθε νόμιμο μέσο γιά τήν σπατάλη, τήν ἀσωτία, τήν κακοδιαχείριση τοῦ δημοσίου πλούτου, καί ὄχι νά σιωποῦν.

«Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν»! Καί ὡς Ἕλληνες καί ὡς Χριστιανοί. Ὁ δρόμος τῆς διόρθωσης, τῆς μετανοίας, ὅπως ἀκριβῶς καί στήν πνευματική ζωή εἶναι ὁδυνηρός, ἀλλά ἀναγκαῖος γιά νά ἐπανακτήσει ἡ ἐλληνική κοινωνία τήν ὑγεία πού τῆς πρέπει καί τῆς ἀξίζει.

ΣΠΥΡΟΣ ΧΙΟΝΗΣ,
Δικηγόρος

ΤΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ;

(Κύριος ἐμοί βοηθός, καί οὐ φοβηθήσομαι)

Δέ θά μ' ἀφήσεις Θεέ μου νά χαθῶ
σέ δύσκολες ἡμέρες.
Ξέρω πῶς σ' ἔχω βοηθό.
Δέ θά μ' ἀφήσεις νά χαθῶ.
Τί κι ἄν ἐχθροί γύρω, πολλοί
καί πειρασμοί μέ τριγυρίζουν.
Δέν ἔχω πιά νά φοβηθῶ.
Ξέρω πῶς σ' ἔχω βοηθό.
Δέ θά χαθῶ.

ΣΤΕΦ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΠΟΙΑ ΣΧΕΣΙ;

Μάρτιος 1821. 'Αλλά δέν πρόκειται νά μιλήσω γιά τήν 'Ελληνική 'Επανάστασι. Αὐτήν πού ξεσήκωσε τήν μικρή μας 'Ελλάδα σέ πόλεμο, έναντίον τῆς πανίσχυρης, τότε, Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτήν πού εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, παρά τήν τεράστια διαφορά δυνάμεων, τήν ἀπελευθέρωσι τῆς 'Ελλάδας μας ἀπό τόν τουρκικό ζυγό, μετά ἀπό τέσσερις αἰῶνες πικρῆς σκλαβιάς.

Θά μέ ρωτήσετε ἀσφαλῶς:

– Καί δέν θά πῆτε δυό λόγια, γι' αὐτό τό ἀσύλληπτο κατόρθωμα;

– 'Όχι. Δέν θά πῶ. 'Αλλά θά ἀπαντήσω στό ἐρώτημά σας μέ ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: «'Εμεῖς, εἴμαστε ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν ἡρώων; Τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Μακρυγιάννη; Καί εἴμαστε ἄξιοι τῆς λευτεριᾶς πού μᾶς χάρισαν, μέ τοὺς ἀγῶνες καί τίς θυσίες τους»; Νομίζω ὅτι καί ἡ δική σας ἀπάντησις θά εἶναι ἀρνητική.

Καί ὅμως! Εἴμαστε ἀπόγονοί τους. 'Αλλά ἀνάξιοι ἀπόγονοι. Σέ τί τοὺς μοιάζουμε; Στήν ἀγάπη μας πρὸς τήν πατρίδα; Δέν τήν βλέπω. Κοιτᾶμε μόνο τό ἄτομό μας (ἄντε καί τά παιδιά μας). Πῶς θά ἐξασφαλίσουμε καλύτερη ζωή, περισσότερα χρήματα, βίλες, αὐτοκίνητα, κότερα, ταξείδια. 'Εμεῖς. 'Όχι οἱ ἄλλοι 'Ελληνες. 'Η πρόοδος τοῦ τόπου μας, τό μέλλον του, δέν μᾶς ἐνδιαφέρει. 'Αποτέλεσμα πού τό βλέπουμε ἤδη ξεκάθαρα: μαζί μέ τοὺς ἄλλους, κινδυνεύουμε νά χαθοῦμε κι

ἐμεῖς. Καί οἱ στατιστικές λένε ὅτι μέ ὅλα αὐτά καί μέ τήν ὑπογεννητικότητα πού ὑπάρχει, πολύ σύντομα ἡ 'Ελλάδα θά σβῆσῃ ἀπό τόν χάρτη!

Κινδυνεύουμε «ἀπό δυσμῶν καί βορρᾶ καί θαλάσσης καί ἐώας». Καί ἀντί νά ἀμυνώμεθα, ὑποχωροῦμε διαρκῶς στίς ἀπαιτήσεις τῶν γειτόνων μας. 'Ακόμα καί σέ θέματα τοῦ ἐθνικοῦ μας χώρου! Οἱ 'Υπουργοί μας παίρνουν πρωτάκουστες ἀποφάσεις. Π.χ. ἡ ἐλληνική γλῶσσα προαιρετικό μάθημα! Καί συζητεῖται εὐρύτατα ὅτι ἐθνική μας γλῶσσα θά πρέπει νά εἶναι ἡ ἀγγλική! (Προτεκτοράτο τῆς 'Αγγλίας ἡ 'Ελλάδα). Καί οἱ γείτονές μας Τοῦρκοι (οἱ σύμμαχοί μας) ζητοῦν νά μαθαίνουν οἱ 'Ελληνες Πομάκοι Τουρκικά καί ὄχι 'Ελληνικά.

'Ας μὴν ἀπογοητευόμεθα ὅμως. 'Η αὐτοκριτική ὁδηγεῖ στή συναίσθησι τῶν λαθῶν καί στήν μετάνοια. Νά ἀλλάξουμε λοιπόν. Καί ὡς ἄτομα καί ὡς λαός. Νά δοῦμε μεγάλους λαούς, χωρὶς τά δικά μας προβλήματα, πῶς ἀποφεύγουν πιθανοὺς κινδύνους γιά τήν χώρα τους. Καί πῶς τήν ὑπερασπίζονται.

'Ας ἀντιμετωπίσουμε λοιπόν τοὺς κινδύνους πού μᾶς ἀπειλοῦν. Τά σύνορά μας εἶναι κατοχυρωμένα μέ διεθνεῖς συνθήκες. 'Αλλά καί οἱ συνθήκες ἀλλάζουν καί τό δίκαιο δέν εἶναι πάντοτε στίς προθέσεις ἐκείνων πού ρυθμίζουν τίς διεθνεῖς σχέσεις τῶν λαῶν. Λοιπόν; 'Ελληνες γρηγορεῖτε!

'Ας ἐξακολουθήσουμε νά ἐορτάζουμε λοιπόν, κάθε χρόνο, τήν 25ῃ Μαρτίου, ὡς ἐθνική ἐπέτειο τῆς ἐλευθερίας μας. 'Αγαπητοί στοὺς φίλους μας καί σεβαστοί στοὺς ἐχθρούς μας.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ Γ. ΒΕΡΙΤΗ

‘Ο Έκδοτικός Οίκος Δαμασκός ἔθε-
σε σέ κυκλοφορία πρόσφατα (Ιανου-
άριος 2011) τήν ἐννάτη ἔκδοση τοῦ
ποιητικοῦ ἔργου τῷ ἀλησμόνητου Γ.
Βερίτη (64 ἔτη μετά τήν ἐκδημία του)
μέ τόν τίτλο «Ἄπαντα ποιήματα».

Τό γεγονός αὐτό εἶναι ἄξιον ἰδιαι-
τέρας μνείας, δεδομένου ὅτι ὅλες οἱ
προηγούμενες ἐκδόσεις εἶχαν ἔξαντλη-
θεῖ καί παρετηρεῖτο ζήτηση τοῦ βι-
βλίου ἀπό τό ἀναγνωστικόν κοινό.

Πληθώρα ποιητικῶν συλλογῶν ἐκ-
δίδονται συνεχῶς ἀπό διαφόρους θε-
ράποντες τοῦ ποιητικοῦ λόγου γιά νά
τίς καλύψει σέ σύντομο χρονικό διά-
στημα ἡ λήθη, ἐνῶ τό ἔργον τοῦ Γ.
Βερίτη εἶναι διαρκῶς στήν ἐπικαιρό-
τητα ὄχι μόνον μέ τίς ἐπανεκδόσεις
του ἀλλά καί μέ πλῆθος ἄλλο ποικί-
λων ἐκδηλώσεων στήν Ἀθήνα καί
οἱς ἐπαρχιακές πόλεις καί στήν γενέ-
τειρά του Χίον.

Ἡ νέα καί πάλιν ἐπανεκδόση τῶν
Ἄπάντων ποιημάτων τοῦ Γ. Βερίτη
εἶναι ἴσως σπάνιον ἐκδοτικόν φαινό-
μενον ἄν ἐξαιρέσει κανεῖς τίς ποιητι-
κές συλλογές τῶν βραβευμένων μέ τό
βραβεῖο Νόμπελ ποιητῶν μας Γ. Σε-
φέρη καί Ὁδ. Ἐλύτη.

Ἡ ἐκδοτική αὐτή ἐπιτυχία τοῦ ἔρ-
γου τοῦ Γ. Βερίτη ὀφείλεται καί στό
γεγονός ὅτι στήν δεκαετία τοῦ 1930
καί εἰδικώτερα στά χρόνια τοῦ ἔπους
τῆς Ἀλβανίας 1940-1941 καί τῆς ἔχ-
θρικής κατοχῆς ἡ ἡγετική παρουσία
τοῦ Ἀλεξ. Γιάλα συνεχίνησε ἓνα ἀ-
ξιόλογο μέρος τῆς Χριστιανικῆς Φοι-
τητικῆς νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης
ὥστε ἡ ἀνάμνηση τοῦ ὠραίου αὐτοῦ
παρελθόντος νά συντελεῖ ἐν πολλοῖς
στήν διατήρηση τῆς μνήμης του.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Τό οἰκονομικόν ἐπιτελεῖον τοῦ
κράτους, στήν προσπάθειά του νά πε-
ρικόψει κονδυλία ἀπό τόν ἐτήσιον
προϋπολογισμόν γιά τήν μείωση τοῦ
δημοσιονομικοῦ χρέους, θεωρεῖ τά ἐ-
πιδόματα γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυ-
ση τῶν οἰκογενειῶν τῶν πολυτέκνων
ὡς μᾶλλον πολυτελεῖ καί ὡς μή συμ-
βάλλοντα στά ἀναπτυξιακά προγράμ-
ματα καί προτείνει τήν μείωση αὐ-
τῶν.

Ἡ ἐνίσχυση τῶν οἰκογενειῶν τῶν
πολυτέκνων, ἡ ὁποία γιά πολλές ἄλ-
λες εὐρωπαϊκές χῶρες εἶναι αἷτημα
πρώτης προτεραιότητος, στήν δική
μας πατρίδα δέν ἔτυχε νά θεωρηθεῖ
τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος καί γιά τόν
λόγον αὐτόν οἱ παροχές αὐτές εἶναι
φειδωλές, διότι προκρίνεται ἡ ἱκανο-

ποίηση από τόν κραतिकόν προϋπολογισμόν δαπανών για άμεσότερες ανάγκες. Όμως τά αποτελέσματα της παρατηρουμένης επί σειράν ετών υπογεννητικότητας καί μάλιστα σέ έπαρχιακές περιοχές, όπου παλαιότερα έσφυζαν από την παιδική παρουσία, είναι απογοητευτικά. Σήμερα ο άριθμός αὐτῶν είναι σημαντικά μειωμένος καί πολλά σχολεία σέ μικρά χωριά έχουν διακόψει την λειτουργία των, ενώ μεγάλα κενά εμφανίζονται καί στον τομέα της εθνικής άμυνας λόγω του ανεπαρκούς άριθμού των στρατευσίμων σέ κάθε νέα στρατολογική κλάση.

Η πολιτεία θεωρεῖ ως πρώτον της καθήκον την άμεση ενίσχυση των παραγωγικῶν παραγόντων ταχείας απόδοσεως για την βελτίωση της εθνικής οικονομίας. Μή μᾶς διαφεύγει όμως ότι ή τεκνοποιία σήμερα μεταξύ των άλλων αγαθῶν, εξασφαλίζει τίς δυνατότητες εκείνες για την συνέχεια των παραγωγικῶν διαδικασιῶν των μελλοντικῶν κοινωνιῶν, πράγμα τό όποιον επιβάλλει καί για καθαρά οικονομικούς λόγους την διατήρηση σήμερα των οικογενειακῶν επιδομάτων στίς πολύτεχνες οικογένειες.

ΝΑ ΜΕΤΑΤΡΕΨΟΥΜΕ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Μετά τίς διαδοχικές κρίσεις πολλές φωνές ακούγονται κατά της έν γένει εφαρμοσθείσας οικονομικής πολιτικής των τελευταίων δεκαετιῶν, στην όποία προσάπτουν ότι κατασπαταλά τους μή ανανεώσιμους πόρους, δίνει έμφαση στην κατανάλωση καί τίς κα-

τασκευαζόμενες ανάγκες, διευρύνει τίς άνισότητες, μειώνει τόν ελεύθερο χρόνο παραμελεῖ την άλληλεγγύη καί την συνεκτικότητα των κοινωνιῶν καί οδηγεί στην «ύβριν», δηλαδή στην έλλειψη «μέτρου». Τό αποτέλεσμα της μεγανθύσεως των οικονομικῶν συντελεστῶν ήταν ή βίωση του homo economicus, δηλαδή ο ψυχρός υπολογιστής καί έγωιστής άνθρωπος.

Σέ έναν κόσμο απογοητευμένον από την διάψευση των προσδοκιῶν του για αείφορο ανάπτυξη, ή πατρίδα μας πρέπει νά χειρισθεῖ την κρίση, ως ευκαιρία ανανήψεως. Νά μειώσουμε τίς κοινωνικές άνισότητες, νά μορφώσουμε θεσμούς, οι όποιοι νά στηρίζουν την κοινωνική συνεργασία καί όχι την αντιπολότητα. Οι πολίτες έχουν μάλλον την διάθεση νά αποδεχθουν την λήψη μέτρων στά όποία νά επικρατεῖ σύνεση καί υπευθυνότητα αλλά καί παραδείγματα λιτότητας στίς απολαβές των ανωτέρων κυβερνητικῶν κλιμακίῶν, ώστε νά καταστεί ή πατρίδα χώρος έλπιδοφόρων προσδοκιῶν. Η συνεισφορά όλων μας, όταν θά έστιάζεται στην αναλογικότητα των δυνατοτήτων μας, δέν ένοχλεῖ, απεναντίας ενισχύει την άλληλεγγύη για τό κοινόν καλό.

Η πραγματοποίηση όμως των ανωτέρω προϋποθέτει καί την άπαγκίστρωση από τόν τύπο του homo oeconomicus καί την επιδίωξη για την βίωση του καλού καί αγαθοῦ πολίτη, επιδίωξη όμως πού προϋποθέτει την καλλιέργεια του πνεύματος, την όποία έγγυᾶται τό χριστιανικόν ήθος.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ

Ὁ Νίκος Μαζαράκης γεννήθηκε στό Βόλο ἀπό γονεῖς μέ ἀρχές καί ἀξίες μέ τίς ὁποῖες μεγάλωσαν τά τέσσερα παιδιά τους. Ἀρχισαν καί οἱ δυό γονεῖς τοῦ Νίκου ἀπό τό μηδέν καί ἀνέβηκαν ψηλά στήν κοινωνία τοῦ Βόλου.

Ὁ Νίκος εἰσήχθη στήν Ἀνωτάτη Σχολή Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν τό 1946, καί ὑπῆρξε ἓνας ἐκ τῶν καλυτέρων φοιτητῶν τῆς Σχολῆς. Στό πρῶτο ἔτος πέρασε ὅλα τά μαθήματα στήν πρώτη περίοδο ἐξετάσεων μέ καλούς βαθμούς. Λόγω τῶν ἐπιδόσεων του μετά τήν ἀπόκτηση τοῦ πτυχίου του τόν πῆρε ὁ τότε καθηγητής τῆς Λογιστικῆς τῆς Σχολῆς ὡς βοηθό του. Μετά τήν ἐκπλήρωση τῶν στρατιωτικῶν του ὑποχρεώσεων ὡς ἀνθυπολοχαγός προσελήφθη ἀπό μιᾶ μεγάλη ἐμπορική ἐπιχείρηση καί σύντομα ἐξελίχθη ὡς βασικό στέλεχος τῆς ἐταιρείας. Στή συνέχεια πῆρε τό πτυχίο τῆς Νομικῆς καί ἐξελίχθη ὡς ἓνας ἐκ τῶν πολύ καλῶν δικηγόρων τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Νίκος σέ μιᾶ περίοδο τῆς ζωῆς του ἀσχολήθηκε μέ τά κοινά τοῦ Δήμου Ψυχικοῦ καί διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καί Ἀντιδήμαρχος.

Ὁ Νίκος ὑπῆρξε ἓνας ἄνθρωπος ἱκανοτήτων μέ ταχεῖα ἀντίληψη καί ἀποτελεσματικός σέ ὅ,τι ἀναλάμβανε τό συνεργάσιμο, εὐθύς, εἰλικρινές, ἠθικός, ἐργατικότατος, καλός ἀδελφός καί φίλος μέ χιοῦμορ καί καλή καρδιά. Εἶχε χριστιανικές πεποιθήσεις καί συμμετοχή στή διάδοση τῶν ἀρχῶν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Νίκος πῆρε γυναῖκα πού στάθηκε δίπλα του μέ ἀγάπη καί ἀφοσίωση καί ἀπέκτησαν δύο παιδιά πού τοὺς ἔδωσαν πολλές χαρές.

Εἶναι βέβαια ἀνθρώπινο ἡ γυναῖκα του καί τά παιδιά τους, οἱ συγγενεῖς του, οἱ φίλοι του νά πονοῦν γιατί δέν θά τόν ξαναδοῦν. Ὅμως τήν ψυχή μας τήν γαληνεύει ἡ πεποίθηση καί ἡ ἐλπίδα ὅτι ὁ Κύριος πού ἀγαποῦσε τόν πῆρε κοντά Του.

ΧΡ. ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΗΜΕΡΑ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Γιά 8^η συνεχή χρονιά γιορτάστηκε και φέτος σέ όλο τόν κόσμο ή 'Ημέρα 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου. 'Η 8^η Φεβρουαρίου 2011 ήταν μιá διαφορετική μέρα γιά 70 χώρες και 5 ήπειρους, από τήν 'Ισλανδία ώς τήν Κέ- ννα και από τόν Καναδά έως τήν Ν. Κορέα. Κεντρικός στόχος τής 'Η- μέρας 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου είναι ή ευαισθητοποίηση μικρών και μεγάλων στά θέματα, πού άφορούν στήν ά- ασφαλή και ήθικά σωστή χρήση τοῦ Διαδικτύου, τοῦ κινητοῦ τηλεφώνου και όλων τών διαδραστικῶν τεχνολο- γιών, πού άποτελοῦν πλέον κομμάτια τής καθημερινής ζωής μας.

«'Η 'Ημέρα 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου άποτελεῖ τήν ετήσια κορυφήση τής σκληρής δουλειᾶς οργανισμῶν και ά- τόμων μέ στόχο νά κάνουν τό Διαδί- κτυο ασφαλέστερο. Σήμερα, όλα τά Κέντρα 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου μαζί μέ τούς εκπαιδευτικούς, τούς γονεῖς, τή βιομηχανία, τά κέντρα αποφάσεων και τά ἴδια τά παιδιά, ἔχουν τή δυ- νατότητα νά αξιολογήσουν τίς προ- σπάθειές τους και νά θέσουν τίς μελ- λοντικές προκλήσεις», εἶπε ή Εὐρω- παία 'Επίτροπος γιά τήν Ψηφιακή 'Α- τξέντα και ἑπίσημος ὑποστηρικτῆς τής 'Ημέρας 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου κ. Neelie Kroes. «Εἰδικά γιά τά παιδιά και τούς νέους, αὐτή ή ἡμέρα άποτε- λεῖ από τήν μιá πλευρά έορτασμό γιά τίς εκπληκτικές δυνατότητες πού προ-

σφέρουν οἱ εἰκονικοί κόσμοι, από τήν ἄλλη πλευρά ὑπενθύμιση πώς πρέπει νά δροῦν ώς ὑπεύθυνοι πολί- τες στό Διαδίκτυο. Εἶμαι περήφανη πού ὑποστηρίζω τήν 'Ημέρα 'Ασφα- λοῦς Διαδικτύου», κατέληξε ή κ. Kroes.

'Η 'Ημέρα 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου διοργανώνεται σέ ετήσια βάση από τό Πανευρωπαϊκό Δίκτυο 'Εθνικῶν Κέν- τρων 'Ενημέρωσης Insafe στό πλαίσιο τοῦ προγράμματος Safer Internet τής Εὐρωπαϊκῆς 'Επιτροπῆς. Γιά τήν 'Ελ- λάδα, ή 'Ημέρα 'Ασφαλοῦς Διαδι- κτύου διοργανώνεται από τή Δράση Saferinternet.gr τοῦ 'Ελληνικοῦ Κέντρου 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου, πού άποτελεῖ τόν 'Εθνικό 'Εκπρόσωπο τοῦ Δικτύου Insafe.

Φέτος, οἱ ἐκδηλώσεις γιά τήν 'Ημέ- ρα 'Ασφαλοῦς Διαδικτύου ἐστίασαν στίς εἰκονικές ζωές. Στή σημερινή έ- ποχή, οἱ νέοι και ὄχι μόνο ξοδεύουν ἕνα αρκετά μεγάλο μέρος τής ζωής τους σέ διαδικτυακές δραστηριότητες, πού ἐκτείνονται από τά online παιγνί- δια ἔως τή κοινωνική δικτύωση. Μέ- σα από τίς δραστηριότητες αὐτές ἔρ- χονται ἀντιμέτωποι μέ πολλές προ- κλήσεις πού άφορούν τήν ιδιωτικότη- τα, τήν ὑπόληψη και τήν ὑγεία τους.

Ἔτσι, λοιπόν, μέ τό σύνθημα «Τό Διαδίκτυο δέν εἶναι μόνο παιχνίδι! Προστάτεψε τή ζωή σου. Σεβάσου τή ζωή τών ἄλλων!», ὁ φετινός έορτα- σμός προσκάλεσε μικρούς και μεγά-

λους νά ρίξουν μιά πιό προσεκτική ματιά στίς «είκονικές ζωές» τους, καί νά ανακαλύψουν πώς ό άληθινός έ-αυτός τους βιώνει τήν είκονική έμπει-ρία.

Από τήν πλευρά της, ή Έλληνική Αστυνομία, συμμετέχοντας στόν έορτασμό τής «Ημέρας Ασφαλοΰς Διαδικτύου», έδωσε στή δημοσιότητα συνοπτικό έτήσιο άπολογισμό τοΰ δραστήριου καί έπιτυχημένου Τμήματος Δίωξης Ηλεκτρονικοΰ Έγκλήματος. Από τόν άπολογισμό φάνηκε πόσο σημαντική είναι ή συμβολή τοΰ Τμήματος στήν άντιμετώπιση τοΰ διαδικτυακοΰ έγκλήματος.

Συνολικά 903 δικογραφίες, προανακρίσεις καί προκαταρκτικές έξετάσεις, σχετικές μέ άδικήματα, πού διαπράχθηκαν μέσω διαδικτύου, χειρίσθηκε τό Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικοΰ Έγκλήματος τής Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής τό 2010. Οί από κοινού ύποθέσεις μέ τή Διεθνή Αστυνομική Συνεργασία (Interpol) έφτασαν τίς 71, ένώ μέ τήν Εϋρωπαϊκή Αστυνομική Συνεργασία (Europol) τίς 18. Τέλος, ή αυτόφωρη διαδικασία έφαρμόσθηκε σέ 149 ύποθέσεις.

Κορυφαία έπιχείρηση τοΰ 2010 ήταν άναμφίβολα αυτή μέ τήν κωδική όνομασία «ΣΦΥΡΟΚΟΠΗΜΑ» κατά τής παιδικής πορνογραφίας. Σέ μιά γιγαντιαία έπιχειρήση σέ διάφορες πόλεις τής Ελλάδας έντοπίστηκαν 361 διαφορετικά μοναδικά ήλεκτρονικά ίχνη, από τά όποια σχηματίστηκαν δικογραφίες σέ βάρος 177 ατόμων καί συνελήφθησαν έντός τών όρίων τοΰ αυτόφωρου 18 άτομα. Η έπιχείρηση αυτή έντασσόταν στή μεγαλύτερη μέχρι σήμερα διεθνή έπιχείρηση κατά τοΰ βρώμικου κόσμου τής πορνογραφίας άνηλίκων μέ τόν

κωδικό «SLEDGEHAMMER», μέσω τής όποιας διαπιστώθηκε ή έμπλοκή 144.285 χρηστών σέ 170 χώρες τοΰ κόσμου!

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Δ. ΠΙΚΙΩΝΗ

Τήν περίοδο αυτή διοργανώθη στό νέο Μουσείο Μπενάκη (έπί τής όδοΰ Πειραιώς) μεγάλη άναδρομική έκθεση, άφιερωμένη στόν μεγάλο άρχιτέκτονα Δημήτριο Πικιώνη.

Η έκθεση περιελάμβανε έργα τοΰ Πικιώνη: πίνακες ζωγραφικής, σχέδια κτισμάτων (άλλα έκ τών όποιων κατασκευάσθηκαν καί άλλα όχι), προσωπικά του άντικείμενα από τίς έξορμήσεις του στήν ελληνική ύπαιθρο, έπιστολές πού έστειλε ή τοΰ απέστειλαν άλλοι, βιβλία τά όποια εξέδωσε καί πλήθος φωτογραφικών άπεικονίσεων τών διαφόρων κτισμάτων καί δημιουργημάτων του μαζί μέ αναλύσεις αυτών από τούς μελετητές του.

Ο Δημήτριος Πικιώνης μετά τίς βασικές σπουδές του στό Πολυτεχνείο έσπούδασε καί στό έξωτερικό, στό Μόναχο καί στό Παρίσι. Αφού επέστρεψε στήν Ελλάδα, έταξίδευσε σέ πολλά μέρη τής χώρας καί κατέγραψε έκ τοΰ σύνεγγυς τήν παραδοσιακή άρχιτεκτονική. Έγινε θαυμαστής της, έπηρέασθη από αυτή καί αυτή προσεπάθησε νά ακολουθήση σέ πολλές από τίς μελέτες καί τά σχέδιά του γιά νέα, σύγχρονα, κτίρια.

Στήν έκθεση περιλαμβάνονται τά προσχέδια καί τά τελικά σχέδια πολλών μελετών του γιά άνέγερσι κτισμάτων, μερικά από τά όποια δέν ύλοποιήθηκαν. Κύρια δημιουργήματα τοΰ χαρισματικοΰ καλλιτέχνη

πῆρξαν: τό Δημοτικό Σχολεῖο στά Πευκάκια, στόν Λυκαβητό· τό Πειραματικό Σχολεῖο τῆς Θεσσαλονίκης· τό σύμπλεγμα ξενόνων στούς Δελφούς· τό δασικό χωριό στό Περούλι· ἡ παιδική χάρά στήν Ν. Φιλοθέη, κ.ἄ. Τό ἐμβληματικώτερο ὄλων τῶν ἔργων του ὑπῆρξε ἡ διαμόρφωσις τοῦ περιβάλλοντος χώρου γύρω ἀπό τήν Ἀκρόπολι τῶν Ἀθηνῶν καί τόν λόφο τοῦ Φιλοπάππου, γιά τό ὁποῖο ἐβραβεύθη κατ' ἐπανάληψιν.

Οἱ ἀναλυτές τοῦ ἔργου του ὑπογραμμίζουν ὅτι κατά τήν ἄποψι τοῦ Πικιώνη τό κτίσμα πρέπει νά προσαρμόζεται στήν μορφολογία τοῦ ἐδάφους καί ὄχι τό ἀντίστροφο, νά προσαρμόζωμε δηλαδή βιαίως τό ἔδαφος στό ἐγκεφαλικῶς σχεδιασθέν κτίσμα, ὅπως συμβαίνει σχεδόν ἐξ ὁλοκλήρου στήν σύγχρονο ἀρχιτεκτονική. Μεγάλη σημασία ἔδινε, ἐπίσης, καί στά ὑλικά κατασκευῆς, τά ὁποῖα ἐφρόντιζε νά ἀκολουθοῦν τίς φόρμες τῆς παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς, γιατί ἐπίστευε ὅτι αὐτή διατηροῦσε ἀφ' ἐνός τήν ἀπαραίτητο φιλικότητα πρός τό φυσικό περιβάλλον, ἀφ' ἑτέρου τήν πρακτικότητα καί χρηστικότητα τοῦ οἰκοδομήματος γιά τοὺς ἐνοίκους του. Ὁ ἴδιος, μάλιστα, ἐπρότεινε καί τά διάφορα φυτά, τά ὁποῖα ἔπρεπε κατά τό σχέδιο νά ἐνταχθοῦν στήν διαμόρφωσι τοῦ περιβάλλοντος

χώρου ἐκάστου κτίσματος. Ἐφρόντιζε τά φυτά νά συνδέωνται μέ τό τοπίο καί γι' αὐτό εἰσηγεῖτο γιά τήν φύτευσι διαφόρων ποῶν, τίς ὁποῖες ἀνεκάλυπτε ἀπό τίς μέλετες του ὅτι ὑπῆρχαν στήν περιοχὴ καί κατά τήν παλαιότερα ἐποχή. Τρανό παράδειγμα εἶναι ἡ φύτευσις ἀγριελαίων καί μυρτιῶν στόν χώρο πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως, οἱ ὁποῖες διεπίστωσε ἀπό ἀγγεῖα ὅτι ὑπῆρχαν στήν περιοχὴ καί κατά τήν ἀρχαιότητα. Ὅλα αὐτά ἐγίνοντο ἀπό ἓνα βαθύ σεβασμό πρός τό φυσικό περιβάλλον, τό ὁποῖο κατά τήν γνώμη του δέν θά πρέπει νά παραθεωροῦμε στόν σχεδιασμό.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι στήν δεκαετία τοῦ 1930 ὁ Πικιώνης ἐσχέδιασε καί κατεσκεύασε σύγχρονο πολυκατοικία στήν Ἀθήνα μέ χαρακτηριστικά τῆς μακεδονικῆς παραδοσιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Δυστυχῶς, ὅμως, τό ἐγχεῖρημά του δέν εὐρῆκε μιμητές.

Κλείνομε τό σημείωμά μας αὐτό μέ τήν ἀντιγραφή μιᾶς ρήσεως τοῦ Δημοτρίου Πικιώνη, ἡ ὁποία μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῇ σέ πολλά (ἀκόμη καί σέ πνευματικῆς φύσεως) ἐπίπεδα:

«Λίγη περισσότερη ἀνθρωπιά, βαθύτερη νόηση καί ψυχικὴ εὐαισθησία – κι ἀλλάζουν ὅλα: ἀπό τήν ἀρχικὴ στάση ὥς τίς λεπτομέρειες»!

I. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τήν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδός Καρύστη 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 210.32.35.023. Ἐκδότης καί Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Ὑπεύθυνη Τυπογραφείου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 Ἀθήναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμὴ τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. Ἐτησίᾳ συνδρομή, Ἐσωτερικοῦ ΕΥΡΩ 15, Ἐξωτερικοῦ ΕΥΡΩ 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἐαυτὴν τό δικαίωμα νά μὴ δημοσιεύῃ ἢ νά συντέμνῃ κατὰ τήν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύόμενα ἢ μὴ, δέν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καί διθλοκρίσιαι δέν δημοσιεύονται. www.xee.gr. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Μάρτιος 2011

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ 20όν ΑΙΩΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΑΘΗΝΑΙ 2008

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΕΠΑΝΕΞΕΔΟΘΗ

Γ. ΒΕΡΙΤΗ

ΑΠΑΝΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἑκδοση Ὀγδόη

Ἑκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283